

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ**

**Η Ελληνική Έκθεση
Στρατηγικής για τις Συντάξεις**

2005

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. ΠΡΟΛΟΓΟΣ -----	3
2. ΕΙΣΑΓΩΓΗ -----	6
2.1. ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ -----	6
2.2. ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ - ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥΣ -----	8
2.2.1. <i>Η δημογραφική πρόκληση</i> -----	9
2.2.2. <i>Η πρόκληση της απασχόλησης</i> -----	10
2.2.3. <i>Το πρόβλημα της πολλαπλότητας</i> -----	11
3. ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΣΤΟΧΩΝ -----	13
3.1. ΣΤΟΧΟΙ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΕΩΝ-----	13
3.1.1. <i>Ο κίνδυνος της φτώχειας στην τρίτη ηλικία</i> -----	13
3.1.2. <i>Πολιτικές και δράσεις για την αξιοπρεπή διαβίωση των ηλικιωμένων</i> ----	14
3.1.3. <i>Διαγενεακή και ενδογενεακή αλληλεγγύη</i> -----	16
3.2. ΣΤΟΧΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ -----	18
3.2.1. <i>Η απασχόληση και τα μέτρα για την ενίσχυσή της</i> -----	18
3.2.2 <i>Αποκατάσταση δημοσιονομικής ισορροπίας</i> -----	20
3.2.3 <i>Θεσμικές και Οργανωτικές παρεμβάσεις</i> -----	22
3.3. ΣΤΟΧΟΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΕΩΝ -----	24
3.3.1. <i>Κινητικότητα των εργαζομένων</i> -----	24
3.3.2. <i>Ίση μεταχείριση των δύο φύλων</i> -----	26
3.3.3. <i>Πρώθηση διαλόγου και συναίνεσης</i> -----	29
3.3.4. <i>Λειτουργικές βελτιώσεις του ασφαλιστικού συστήματος</i> -----	29
4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ -----	32
4.1 ΕΠΙΜΕΤΡΟ -----	34

1. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τα υψηλά επίπεδα κοινωνικής προστασίας και η κοινωνική ένταξη αποτελούν τόσο συνέπειες όσο και προϋποθέσεις για την επιτυχία των στόχων της οικονομικής ανάπτυξης, της απασχόλησης και της κοινωνικής δικαιοσύνης. Αποτελεί ακράδαντη πεποίθηση της Κυβέρνησης ότι η ανάπτυξη, η απασχόληση και η κοινωνική δικαιοσύνη αποτελούν ένα αλληλοενισχυόμενο τρίπτυχο.

Η κοινωνική πολιτική δεν συνιστά παθητικό παράγοντα αλλά έναν παράγοντα ανάπτυξης, που αφενός διασφαλίζει ένα αξιοπρεπές κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο διαβίωσης για όλους, αφετέρου δε διευκολύνει την προσαρμογή στις κοινωνικο-οικονομικές αλλαγές της σημερινής παγκοσμιοποιημένης πραγματικότητας. Η εύρυθμη λειτουργία του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, ως κρίσιμο μέρος του συστήματος κοινωνικής προστασίας, συνεισφέρει αποφασιστικά στην καλλιέργεια ενός ασφαλούς πλαισίου μέσα στο οποίο ο κάθε πολίτης μπορεί να προοδεύει, να παράγει, να εκμεταλλεύεται τις υφιστάμενες ευκαιρίες, να δημιουργεί καινούργιες και να διάγει έναν αξιοπρεπή βίο. Ο πολίτης για να δημιουργεί δεν μπορεί να έχει άγχος για το αύριο.

Η κυβερνητική πολιτική και οι δράσεις της κυβέρνησης στοχεύουν στην εξασφάλιση της επάρκειας των συντάξεων, στην διασφάλιση της βιωσιμότητας του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και τέλος σε δράσεις εκσυγχρονισμού του.

Η κυβέρνηση, αναγνωρίζοντας τη σημασία των προκλήσεων που αντιμετωπίζει το σύστημα της κοινωνικής ασφάλισης, έλαβε την πρωτοβουλία να θέσει τα ζητήματα υπό συζήτηση στα πλαίσια του Εθνικού Διαλόγου για το Ασφαλιστικό. Η σοβαρότητα των προκλήσεων απαιτεί την δημιουργία ενός πλαισίου συναίνεσης και συνδιαλλαγής έτσι ώστε να αντιμετωπιστούν εις βάθος τα προβλήματα που τίθενται στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης στις αρχές του 21^{ου} αιώνα. Σήμερα, με αίσθημα ευθύνης, με βάση την αρχή της κοινωνικής και διαγενεακής αλληλεγγύης, πρέπει να συμφωνήσουμε στις αναγκαίες εκείνες μεταρρυθμίσεις που θα θωρακίσουν το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης για τα τις επόμενες δεκαετίες και θα το καταστήσουν βιώσιμο.

Στα πλαίσια της Ανοικτής Μεθόδου Συντονισμού για την επάρκεια και τη βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων των κρατών μελών, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έθεσε στο Λάακεν τον Δεκέμβριο του 2001 έντεκα κοινούς στόχους κοινωνικής πολιτικής. Η Εθνική Έκθεση του 2005 έχει ως στόχο να αναδείξει την εκπλήρωση των 11 κοινών στόχων από τη χώρα μας και παράλληλα να αποτελέσει και βάση προβληματισμού για την προαγωγή του εθνικού διαλόγου πολιτικής για το ασφαλιστικό ζήτημα, ο οποίος βρίσκεται ήδη σε εξέλιξη.

Η λήψη μέτρων εξομάλυνσης των δυσλειτουργιών του υφιστάμενου συστήματος κοινωνικής ασφάλισης επιδιώκεται να γίνεται μέσω του κοινωνικού διαλόγου. Παράλληλα, γίνονται προσπάθειες για την αποκατάσταση της δημοσιονομικής ισορροπίας στη χώρα μας, που αποτελεί ένα ουσιαστικό προαπαιτούμενο για την μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του συστήματος. Σε όση έκταση το επιτρέπουν οι προσπάθειες για την διόρθωση των οικονομικών ασυνεπειών του παρελθόντος, θα λαμβάνονται και μεταρρυθμιστικά μέτρα μακροχρόνιας πνοής που εγγυώνται την οικονομική βιωσιμότητα του συστήματος.

Οι πολιτικές πρωτοβουλίες της κυβέρνησης έχουν ως στόχο την αποτελεσματική και ποιοτική λειτουργία του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης. Οι στόχοι της ποιότητας, της αποτελεσματικότητας, της επάρκειας και της βιωσιμότητας υλοποιούνται με ουσιαστικές παρεμβάσεις στην οργάνωση, χρηματοδότηση, στις προϋποθέσεις και το ύψος των συντάξεων και συναφών κοινωνικών υπηρεσιών, παράλληλα με τη λήψη μέτρων διοικητικού εκσυγχρονισμού και στην προαγωγή συναινετικών διαδικασιών βελτίωσης του συστήματος. Ειδικότερα, μετά την ανάληψη του κυβερνητικού έργου, η Κυβέρνηση:

1. **Εφαρμόζει** πολιτικές για τη διασφάλιση του δημόσιου και υποχρεωτικού χαρακτήρα της κοινωνικής ασφάλισης.

2. **Ενεργοποιεί** τις προβλέψεις του Ν. 3029/02 για τη σταδιακή ένταξη των ταμείων κύριας ασφάλισης στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ και των ταμείων επικουρικής ασφάλισης στο ΕΤΕΑΜ, αρχής γενομένης με ομαδοποιήσεις στο χώρο των τραπεζοϋπαλλήλων με το ν. 3371/05.

3. **Φροντίζει** για την εκ μέρους του κράτους εκπλήρωση της υποχρέωσης ομαλής χρηματοδότησης του συστήματος σύμφωνα με το Ν. 3029/02 και την απρόσκοπτη καταβολή των συντάξεων.

4. **Υλοποιεί** σταδιακά το ν. 3232/04 για τη διαδοχική ασφάλιση και την απλούστευση των διαδικασιών για την ταχύτερη απονομή συντάξεων και ήδη οι ασφαλισμένοι βλέπουν τα πρώτα θετικά αποτελέσματα

5. **Προγραμματίζει** εθνικό διάλογο μακράς πνοής με όλους τους κοινωνικούς εταίρους, για να θωρακίσει ακόμη περισσότερο τα ασφαλιστικά δικαιώματα, την επάρκεια και τη βιωσιμότητα του συστήματος.

6. **Πρωθεί** την αξιοποίηση της κινητής και ακίνητης περιουσίας των ασφαλιστικών οργανισμών.

7. **Ενισχύει** τους πόρους που κατευθύνονται προς τα ταμεία μέσω της καταπολέμησης της εισφοροδιαφυγής, και την καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας. Προς το σκοπό αυτό προωθεί προσλήψεις του αναγκαίου προσωπικού και ενισχύει τους ελεγκτικούς μηχανισμούς.

8. **Προχωρεί** σε νέα πρωτοβουλία για την νομιμοποίηση των μεταναστών, η οποία στοχεύει στην κοινωνική τους ένταξη και στην εξομάλυνση των συνθηκών στην αγορά εργασίας ενώ παράλληλα θα προσφέρει πόρους που θα συντείνουν στην βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος.

9. **Ενισχύει** την απασχόληση προκειμένου να διευρυνθεί η βάση εισφορών με στόχο την μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του συστήματος.

10. **Αυξάνει** άμεσα το βιοτικό επίπεδο των συνταξιούχων, καταργώντας παρακρατήσεις υπέρ του ΛΑΦΚΑ (ν. 3245/04), ενισχύοντας έτσι το εισόδημα τους κατά 1-5%, και προωθεί την επιστροφή σε 950.000 περίπου συνταξιούχους ποσών που παρακρατήθηκαν.

11. **Μεριμνά** για την τρίτη ηλικία, ενισχύοντας και πολλαπλασιάζοντας τις δομές και τα σχετικά προγράμματα, όπως τα ΚΑΠΗ, τα ΚΗΦΗ, η «Βοήθεια στο Σπίτι», προχωρά στον εκσυγχρονισμό του πλαισίου λειτουργίας των Μονάδων Φροντίδας Ηλικιωμένων με απώτερο στόχο τη διευκόλυνση της πρόσβασης των ηλικιωμένων σε κοινωνικά αγαθά και ποιοτικές κοινωνικές υπηρεσίες.

12. **Πρωθεί** μέτρα για την ενίσχυση ευπαθών ομάδων, όπως οι πρόσφατες ρυθμίσεις του νόμου 3385/2005 για τις χήρες και τα άτομα που βρίσκονται πλησίον τα σύνταξης, αλλά αδυνατούν να συμπληρώσουν επαρκή χρόνο ασφάλισης για τη θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος.

13. **Προάγει** τον εκσυγχρονισμό του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος με την εισαγωγή και ολοκλήρωση των Ολοκληρωμένων Πληροφοριακών Συστημάτων. Προχωρά επίσης σε προσαρμογή των Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης (ΦΚΑ) στο νέο περιβάλλον πληροφορίας και γνώσης, μέσω της υλοποίησης νέου μοντέ-

λου λειτουργίας οργάνωσης και πληροφορικής υποστήριξης, σύμφωνα με μελέτες που εκπονούνται στο πλαίσιο του Ε.Π. «Κοινωνία της Πληροφορίας».

14. Οργανώνει ειδικές δομές επιμόρφωσης του προσωπικού των φορέων κοινωνικής ασφάλισης και της κεντρικής διοίκησης

15. Επεξεργάζεται τη δημιουργία πραγματικής διεπαφής και διαλειτουργικότητας μεταξύ των Φορέων Κύριας Ασφάλισης και την υλοποίηση έργων ηλεκτρονικής επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ Γενικής Γραμματείας Κοινωνικών Ασφαλίσεων και ΦΚΑ με άλλους δημόσιους εθνικούς και διεθνείς φορείς.

2. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

2.1. ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η κοινωνική προστασία στην Ελλάδα πραγματοποιείται μέσω τριών συστημάτων: του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας και του εθνικού συστήματος υγείας.

Το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης διαρθρώνεται σε τρία επίπεδα (τρεις πυλώνες): Το πρώτο επίπεδο (πρώτος πυλώνας) περιλαμβάνει το σύστημα κύριας και επικουρικής υποχρεωτικής ασφάλισης, το δεύτερο τα επαγγελματικά-συμπληρωματικά συστήματα, ενώ το τρίτο, τα προγράμματα ιδιωτικής ασφαλιστικής κάλυψης (ομαδικά ασφαλιστήρια συμβόλαια που συνάπτονται μεταξύ επιχειρήσεων και ιδιωτικών ασφαλιστικών εταιρειών καθώς και τα ατομικά ασφαλιστήρια συμβόλαια).

Ειδικότερα, το ελληνικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης είναι ένα σύστημα **δημοσίου δικαίου**, συνταγματικά κατοχυρωμένο (άρθρ. 22 παρ. 5 Συντ.), το οποίο λειτουργεί με αυτοδιοικούμενους ασφαλιστικούς οργανισμούς, οι οποίοι ιδρύονται βάσει νόμου κατά επαγγελματική κατηγορία εργαζομένων και καλύπτει το σύνολο των εργαζομένων στην ελληνική επικράτεια.

Οι ασφαλιστικοί οργανισμοί παρέχουν τις υπηρεσίες κοινωνικής ασφάλισης, επιτελούν έργο κοινωνικού χαρακτήρα στηριζόμενοι στην αλληλεγγύη των γενεών και στερούνται οιοδήποτε κερδοσκοπικού σκοπού. Κύρια γνωρίσματα του εθνικού συστήματος κύριας και επικουρικής συνταξιοδότησης είναι ο δημόσιος, καθολικός, υποχρεωτικός και αναδιανεμητικός του χαρακτήρας ενώ το οικονομικό σύστημα λειτουργίας του είναι το διανεμητικό.

Στην Ελλάδα η κύρια ασφάλιση παρέχεται από τους φορείς κύριας ασφάλισης οι οποίοι είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, τα οποία διέπονται από το δημόσιο δίκαιο, ασκούν εντός του κύκλου της δραστηριότητάς τους δημόσια εξουσία και σκοπός τους είναι η κάλυψη των εργαζομένων για τους ασφαλιστικούς κινδύνους του γήρατος, της αναπηρίας, του θανάτου, ασθένειας και μητρότητας, του εργατικού ατυχήματος, της επαγγελματικής ασθένειας κ. α. σύμφωνα και με την 103 Διεθνή Σύμβαση Εργασίας.

Η επικουρική κάλυψη των εργαζομένων παρέχεται από πλήθος φορέων επικουρικής ασφάλισης, οι οποίοι είναι κατά κανόνα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (ν.π.δ.δ.), και σε ένα πολύ μικρό αριθμό, νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου (ν.π.ι.δ.), αλληλοβοηθητικά σωματεία, τα οποία αποτελούν ιδιωτικούς ασφαλιστικούς οργανισμούς επικουρικής ασφάλισης ιδρυόμενους από τα επαγγελματικά σωματεία εργαζομένων. Το είδος προστασίας που προσφέρουν οι φορείς επικουρικής ασφάλισης είναι, κατά βάση, η παροχή σύνταξης στις περιπτώσεις γήρατος, αναπηρίας και θανάτου.

Η υπαγωγή των εργαζομένων στους ασφαλιστικούς οργανισμούς κύριας και επικουρικής ασφάλισης είναι υποχρεωτική.

Οι ασφαλιστικοί φορείς κύριας και επικουρικής ασφάλισης χορηγούν στους ασφαλισμένους και τους δικαιούχους παροχές σε είδος ή σε χρήμα που καταβάλλονται περιοδικά (μηνιαία) ή εφάπαξ.

Ο σχεδιασμός των δημόσιων πολιτικών ασφάλισης γίνεται από την κεντρική διοίκηση και συγκεκριμένα από το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, το οποίο συντονίζει και εποπτεύει κατά κύριο λόγο το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης.

Τόσο οι φορείς της κύριας όσο και εκείνοι της επικουρικής ασφάλισης διοικούνται από συλλογικό όργανο, που είναι το Διοικητικό Συμβούλιο, στο οποίο συμμετέχουν εκπρόσωποι των ασφαλισμένων και των συνταξιούχων, εκπρόσωποι των εργοδοτών, εκπρόσωποι του Κράτους -ειδικός επιστήμονας στα ασφαλιστικά- εκπρόσωπος των εργαζομένων του φορέα (αιρετός) και ο Κυβερνητικός Επίτροπος. Ο τρόπος διοίκησης του κάθε φορέα προβλέπεται από γενικές αλλά και επιμέρους διατάξεις των Καταστατικών τους. Οι φορείς διαθέτουν λογιστική και οικονομική αυτοτέλεια.

Οι φορείς κύριας ασφάλισης χρηματοδοτούνται από: Εισφορές εργαζομένων, εισφορές εργοδοτών, τακτική συμμετοχή του κρατικού προϋπολογισμού, έκτακτη κρατική επιχορήγηση και πόρους από την αξιοποίηση της κινητής και ακίνητης περιουσίας των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης.

Οι φορείς επικουρικής ασφάλισης χρηματοδοτούνται από: Εισφορές εργαζομένων και εργοδοτών και πόρους από την αξιοποίηση της κινητής και ακίνητης περιουσίας των οργανισμών αυτών.

Το σύστημα κύριας και επικουρικής ασφάλισης λειτουργεί με βάση το διανεμητικό σύστημα (pay-as-you-go).

Στην Ελλάδα εισάγεται, για πρώτη φορά, ο θεσμός της επαγγελματικής ασφάλισης με το Νόμο 3029/2002, σύμφωνα με τις διατάξεις του οποίου παρέχεται η δυνατότητα ίδρυσης ταμείων επαγγελματικής ασφάλισης ως νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, τα οποία τελούν υπό την εποπτεία του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας και τον έλεγχο της Εθνικής Αναλογιστικής Αρχής.

Το όλο θεσμικό πλαίσιο διαπνέεται και διέπεται από τις ρυθμίσεις της οδηγίας 2003/41/ΕΚ για τις δραστηριότητες και την εποπτεία των ιδρυμάτων επαγγελματικών συνταξιοδοτικών παροχών.

Τα ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης έχουν ως σκοπό την παροχή συμπληρωματικής ασφαλιστικής προστασίας, πέραν της παρεχόμενης από την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση (κύρια και επικουρική), για τους ασφαλιστικούς κινδύνους γήρατος, αναπηρίας, θανάτου, επαγγελματικού ατυχήματος, ασθένειας και διακοπής της εργασίας. Οι παροχές που χορηγούν στους ασφαλισμένους και τους δικαιούχους μπορεί να είναι σε είδος ή σε χρήμα και καταβάλλονται περιοδικά (μη-νιαία) ή εφάπαξ.

Τα ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης ιδρύονται προαιρετικά ανά επιχείρηση, κλάδο ή κλάδους εργαζομένων, με πρωτοβουλία των εργαζομένων ή των εργοδοτών ή με συμφωνία των εργοδοτών και των εργαζομένων ή με πρωτοβουλία των αυτοτελών απασχολούμενων ή των ελεύθερων επαγγελματιών ή των αγροτών ή των συνδικαλιστικών τους οργανώσεων, υπό την προϋπόθεση ότι ο αριθμός των ασφαλιζομένων υπερβαίνει του 100.

Η υπαγωγή των εργαζομένων στην ασφάλιση των ταμείων επαγγελματικής ασφάλισης είναι προαιρετική.

Τα ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης που χρηματοδοτούνται και από εργοδότες διοικούνται από Διοικητικό Συμβούλιο, στο οποίο μετέχουν οι ασφαλισμένοι - συνταξιούχοι και οι εργοδότες, όπως ειδικότερα το καταστατικό ορίζει. Τα υπόλοιπα ταμεία διοικούνται όπως το καταστατικό ορίζει.

Οι πόροι των ταμείων επαγγελματικής ασφάλισης είναι: Οι τακτικές και έκτακτες εισφορές των ασφαλισμένων, οι τακτικές και έκτακτες εισφορές των εργοδοτών, οι πρόσοδοι περιουσίας, η απόδοση των κεφαλαίων και αποθεματικών και κάθε άλλο έσοδο (π.χ. δωρεές, κληροδοτήματα).

Τα ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης που χορηγούν συνταξιοδοτικές παροχές λειτουργούν με βάση το κεφαλαιοποιητικό σύστημα.

Οι σκοποί της επάρκειας, βιωσιμότητας και εκσυγχρονισμού του συνταξιοδοτικού συστήματος επιδιώκονται, ενδεικτικά, με τις ακόλουθες επιμέρους δράσεις:

- Αναπλήρωση στο υψηλότερο δυνατό ποσοστό του βιοποριστικού επιπέδου που απολάμβανε ο ασφαλισμένος πριν από την επέλευση του ασφαλιστικού κινδύνου.
- Εξασφάλιση ενός κατώτατου εισοδήματος από συντάξεις, το οποίο σε συνάρτηση με την προσφορά μιας σειράς παροχών, δομών και αγαθών, θα επιτρέψει την αξιοπρεπή διαβίωση.
- Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής με διευκόλυνση της συμπλήρωσης των χρονικών προϋποθέσεων συνταξιοδότησης, μέσω αναγνώρισης περιόδων προαιρετικής, πλασματικής ή τυπικής ασφάλισης, για ευπαθείς κοινωνικές ομάδες.
- Διευκόλυνση συνταξιοδότησης σε περιπτώσεις γεωγραφικής ή επαγγελματικής κινητικότητας μέσω του θεσμού της διαδοχικής ασφάλισης.
- Διασφάλιση (με οργανωτικά και εποπτικά μέτρα) και ενίσχυση (με φορολογικά κίνητρα) πρωτοβουλιών, από επαγγελματικές ομάδες ή επιχειρήσεις, για βελτίωση της δημόσιας συνταξιοδοτικής κάλυψης με επιπρόσθετες συμπληρωματικές παροχές.
- Ελαχιστοποίηση των συνταξιοδοτικών διακρίσεων και εκμηδένιση της επιβάρυνσης τρίτων με κοινωνικούς πόρους.
- Ομαδοποίηση ή συγχώνευση των φορέων συνταξιοδότησης και όπου τούτο δεν είναι δυνατό η εναρμόνιση ή η θέσπιση ενιαίων συνταξιοδοτικών προϋποθέσεων ή και ελάχιστων κοινωνικών παροχών.
- Νομοθετική και διοικητική απλούστευση του συστήματος, ώστε αυτό να καταστεί πιο διαφανές και προσιτό στους ασφαλισμένους.
- Προτεραιότητα στο δημόσιο και κοινωνικό διάλογο για τις συντάξεις με κυβερνητικές παρεμβάσεις.

2.2. ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ - ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥΣ

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει το ελληνικό ασφαλιστικό σύστημα είναι σχεδόν ταυτόσημα με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα ασφαλιστικά συστήματα των κρατών- μελών στον ευρωπαϊκό χώρο.

Οι πολιτικές που σχεδιάζονται και υλοποιούνται στοχεύουν στην αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος, του προβλήματος της ανεργίας καθώς και στο ενδογενές πρόβλημα της πολλαπλότητας ή του κατακερματισμού των ασφαλιστικών φορέων δηλαδή στο πολυάριθμο και στην πολυσχιδή νομοθεσία που τους διέπουν.

Τα υφιστάμενα προβλήματα καθιστούν την επάρκεια, τη βιωσιμότητα και τον εκσυγχρονισμό τις μεγαλύτερες προκλήσεις για το συνταξιοδοτικό σύστημα. Η σοβαρότητα των προκλήσεων αυτών απαιτεί παρεμβάσεις έτσι ώστε να αντιμετωπιστούν σήμερα με προγραμματισμό και αποφασιστικότητα. Τα μέτρα που έχουν ληφθεί γι' αυτό τον σκοπό αναφέρονται ειδικότερα στη συνέχεια.

2.2.1. Η δημογραφική πρόκληση

Γενικότερα ως δημογραφικό πρόβλημα θεωρούμε τη δημογραφική γήρανση του πληθυσμού, δηλαδή τη διαδικασία μετάβασης της κοινωνίας από ένα δημογραφικό καθεστώς με υψηλά ποσοστά θνησιμότητας, που αντισταθμίζονται από υψηλά επίπεδα γονιμότητας, σε ένα διαφορετικό καθεστώς που χαρακτηρίζεται από χαμηλότερα, αλλά σχεδόν ίσα, ποσοστά θνησιμότητας και γονιμότητας, και ειδικότερα τις επιπτώσεις της στην ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού που αποτελείται από άτομα σε παραγωγικές, 15 έως 64 ετών, και μη παραγωγικές, 65 ετών και άνω και 0-14 ετών, ηλικίες. Το ζήτημα που ανακύπτει είναι, κατά πόσον οι εισροές πόρων στο σύστημα από την εκάστοτε εργαζόμενη γενεά θα αρκούν για τις εκροές διανεμόμενων παροχών προς τον εκάστοτε εξαρτημένο, μη εργαζόμενο πληθυσμό.

Βασιζόμενοι στις δημογραφικές προβολές της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας από το 2005 μέχρι το 2050, παρατηρούμε ότι σε ό,τι αφορά το *συνολικό πληθυσμό*, αν και ενδιάμεσα παρουσιάζει μία αύξηση, από 11,08 εκατομμύρια σε 11,35 εκατομμύρια, από το 2019 αρχίζει να μειώνεται καταλήγοντας να είναι 10,79 εκατομμύρια το 2050 και σχεδόν διπλάσια γηραιότερος από το σημερινό (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ, Πίνακας 3, Μέρος Ι). Αυτό αναμένεται να συμβεί διότι, από το χρονικό αυτό σημείο και μετά, οι θάνατοι υπερिσχύσουν των γεννήσεων. Σε βάθος χρόνου το φαινόμενο αυτό θα οδηγήσει στην εμφάνιση αντεστραμμένης πυραμίδας στα διαγράμματα ηλικιακής κατανομής του πληθυσμού (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ, Πίνακας 5, Μέρος Ι).

Σύμφωνα με τις ίδιες προβολές, ο πληθυσμός άνω των 65 ετών (ως ποσοστό του πληθυσμού από 15-64 ετών) θα αυξηθεί από 26,75% το 2005 σε 55,76% το 2050 (βλέπε Πίνακα 3 Παραρτήματος). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη συσσώρευση ολοένα και μεγαλύτερων πληθυσμιακών ομάδων στην κατηγορία των συνταξιούχων. Πιο συγκεκριμένα παρατηρούμε ότι ενώ στο 2005, τα άτομα ηλικίας 15-64 ετών αποτελούν το 67,53% του γενικού πληθυσμού και τα άτομα ηλικίας άνω των 65 ετών είναι το 18,06% του πληθυσμού, τα ποσοστά αυτά να ανατρέπονται σταδιακά, ώσπου το 2050 καταλήγουν στο 56,41% για άτομα ηλικίας 15-64 ετών και στο 31,46% του πληθυσμού, αντίστοιχα για τα άτομα άνω των 65 ετών (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ, Πίνακας 4, Μέρος Ι).

Στην Ελλάδα, κατά το δεύτερο ήμισυ του 20ου αιώνα ο δείκτης γονιμότητας μειώθηκε από 2,57 παιδιά ανά γυναίκα, σε 1,28 παιδιά ανά γυναίκα το 2003, δηλαδή μειώθηκε κατά 50%. Από το 1970 παρατηρείται πτώση της γονιμότητας, μέχρι και το 2002. Από το 2002 και ύστερα φαίνεται μία ελαφριά ανάκαμψη στη γονιμότητα, που όπως προβλέπεται θα συνεχιστεί. Όμως αν και αναμένεται να ανέλθει στο 1,53 μέχρι το 2050, θα παραμείνει πολύ πιο κάτω από το 2,1, το βαθμό δηλαδή αναπλήρωσης του πληθυσμού. Σε βάθος χρόνου το φαινόμενο αυτό οδηγεί σε συρρίκνωση του νεανικού πληθυσμού (0-14 ετών), σε διόγκωση του γεροντικού πληθυσμού (65+ ετών) και σε συρρίκνωση του πληθυσμού των παραγωγικών ηλικιών (15-64 ετών).

Αντίθετα, η θνησιμότητα του πληθυσμού μειώνεται εντυπωσιακά από έτος σε έτος. Το προσδόκιμο ζωής στη γέννηση έχει φτάσει το 2005 (κατ' εκτίμηση της ΕΣΥΕ) σε 76,61 χρόνια για τον άνδρα και 81,42 χρόνια για τη γυναίκα (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ, Μέρος Ι, Διάγραμμα 3 και 4). Χαρακτηριστικό είναι ότι το 2005 ένας άνδρας, συνταξιούχος, στα 65 του, θα πάρει σύνταξη για τα επόμενα 16 χρόνια προσδόκιμου ζωής, κατά μέσο όρο, μια γυναίκα για 18, ενώ για το 2050 προβλέπεται ο ίδιος άνδρας να πάρει σύνταξη για 19 χρόνια και η ίδια γυναίκα για 22 χρόνια. Η συνεχιζόμενη αύξηση του δείκτη εξάρτησης ηλικιωμένων¹, ο οποίος από 26,75 το 2005 γίνεται 55,76 το 2050 δημιουργεί, ολοένα και μεγαλύτερη πίεση στο σύστημα ασφάλισης (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ, Πίνακας 3, Μέρος Ι).

¹ Πρόκειται για το ποσοστό ατόμων ηλικίας 65+ σε σχέση με πληθυσμό ατόμων ηλικίας 15-64.

Η κυβέρνηση προχωρεί στην αντιμετώπιση του ζητήματος μέσα από δύο δέσμες μέτρων:

- Η πρώτη δέσμη έχει να κάνει με την ενίσχυση της οικογένειας, η οποία αποτελεί ένα κεντρικό σημείο των παρεμβάσεων σε ζητήματα κοινωνικής προστασίας. Οι δράσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή, θα επιτρέψουν σε μεγαλύτερο αριθμό γυναικών να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας, ενώ παράλληλα θα καταστήσουν πιο εύκολη την ανατροφή των παιδιών λόγω του πολλαπλασιασμού των υποστηρικτικών δομών. Παράλληλα, μια σειρά μέτρων έχει ως στόχο την ενίσχυση της πολύτεκνης οικογένειας.
- Η δεύτερη δέσμη μέτρων αφορά στο ζήτημα των μεταναστών. Ήδη ο νέος μεταναστευτικός νόμος προβλέπει ένα νέο κύμα νομιμοποίησης των ήδη διαμενόντων στην Ελλάδα, ενώ παράλληλα προωθεί και δράσεις για την ομαλή ένταξή τους στην ελληνική κοινωνία και οικονομία.

2.2.2. Η πρόκληση της απασχόλησης

Η συμμετοχή στην αγορά εργασίας εμφανίζεται μειωμένη κυρίως στους νέους και τις γυναίκες (Βλέπε ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ, Μέρος II, Πίνακες 10 και 11). Έτσι έχει δημιουργηθεί ένα «απόθεμα» εργατικού δυναμικού σε παραγωγικές ηλικίες, το οποίο μπορεί να ενταχθεί στην αγορά εργασίας και να ενισχύσει τη βάση των ενεργών ασφαλισμένων, ενισχύοντας έτσι τους πόρους που κατευθύνονται προς το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Οι ίδιες ομάδες ατόμων παρουσιάζουν υψηλά ποσοστά ανεργίας (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ, Μέρος II, Πίνακες 6, 7, 8).

Η ενίσχυση της απασχόλησης αποτελεί κεντρική προτεραιότητα της κυβέρνησης, αφού αυτή συνεισφέρει μακροπρόθεσμα στην οικονομική βιωσιμότητα του εθνικού συνταξιοδοτικού συστήματος μέσω των αυξημένων εισροών. Η κυβέρνηση έχει θέσει τους εξής άξονες δράσης:

Πρώτον, τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης μέσω της διατήρησης των υψηλών ρυθμών ανάπτυξης και την τόνωση της επιχειρηματικότητας και της ανταγωνιστικότητας. Αναφέρουμε, μεταξύ άλλων, διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, όπως ο επενδυτικός νόμος που επηρεάζει άμεσα τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, η απλοποίηση των διαδικασιών ίδρυσης νέων επιχειρήσεων και η φορολογική μεταρρύθμιση που μειώνει το φορολογικό βάρος για τις επιχειρήσεις.

Δεύτερον, την εντατικοποίηση των προσπαθειών ενίσχυσης της προσφοράς εργασίας, με έμφαση στις ενεργές πολιτικές απασχόλησης και αύξησης του αριθμού των ωφελουμένων. Αναφέρουμε την δραστική αύξηση των ωφελουμένων από παρόμοια προγράμματα που θα φθάσουν τις 65.000 άτομα εντός του 2005. Επίσης, την εμβάθυνση του εκσυγχρονισμού του ΟΑΕΔ, με έμφαση στην εξατομικευμένη προσέγγιση.

Τρίτον, τη βελτίωση της απασχολησιμότητας του ανθρώπινου δυναμικού, με έμφαση στις δράσεις κατάρτισης και ανάπτυξης δεξιοτήτων των εργαζομένων και σύνδεσή τους με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

Τέταρτον, τις οριζόντιες δράσεις για όλες τις ομάδες του πληθυσμού που παρουσιάζουν ιδιαίτερα προβλήματα ένταξης στην αγορά εργασίας.

Πέμπτον, τις δράσεις που στοχεύουν στην συμφιλίωση της οικογενειακής και της επαγγελματικής ζωής, με έμφαση στον πολλαπλασιασμό των υποστηρικτικών δομών και την ποιοτική βελτίωσή τους.

2.2.3. Το πρόβλημα της πολλαπλότητας

Η πολλαπλότητα (κατακερματισμός) του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος, το πολυάριθμο δηλαδή των ασφαλιστικών φορέων μέσω των οποίων παρέχεται η κοινωνική ασφάλιση, συνιστά δυσμενή προσδιοριστικό παράγοντα των συντάξεων, σε όση έκταση προκαλεί οργανωτικές, λειτουργικές και γενικότερα κοινωνικές διαφοροποιήσεις, οι οποίες δεν δικαιολογούνται από την αρχή της αναλογικής ισότητας.

Σημαντικό βήμα προς την καθιέρωση ενιαίων αρχών και κανόνων δικαίου αποτέλεσε ο Ν.2084/92 σύμφωνα με τον οποίο καθιερώθηκαν κοινές προϋποθέσεις συνταξιοδότησης και χρηματοδότησης των ασφαλιστικών φορέων, έτσι ώστε όλοι οι νέοι ασφαλισμένοι από το 1993 και έπειτα να διέπονται από ενιαίους κανόνες, ενώ παράλληλα προέβλεψε μακρύ μεταβατικό χρονικό διάστημα για την ομαλή μετάβαση των παλαιών ασφαλισμένων (πριν το 1993) στο νέο καθεστώς. Έτσι, ακόμα και αν υπάρχουν πολλοί ασφαλιστικοί φορείς με την μορφή νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου οι ασφαλισμένοι διέπονται από τις ίδιες διατάξεις ως προς τα όρια ηλικίας, τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης και την χρηματοδότηση των ασφαλιστικών φορέων.

Παρά ταύτα, ο μεγάλος αριθμός των ασφαλιστικών φορέων δημιουργεί προβλήματα διοικητικής λειτουργίας και αποδοτικότητας του συστήματος. Επιπλέον, τα ποικίλα συνταξιοδοτικά συστήματα χαρακτηρίζονται από ασύνδετες, κάποτε αντιφατικές ή ακόμα και μη κωδικοποιημένες διατάξεις, που εμποδίζουν τη σαφή οριοθέτηση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων μεταξύ ασφαλισμένων και ασφαλιστικών φορέων. Παρενέργειες των παραπάνω αποτελούν η εισφοροδιαφυγή, οι δικαστικές συγκρούσεις και οι τριβές με το διοικητικό μηχανισμό.

Το σημαντικό αυτό πρόβλημα αντιμετωπίζεται ιδίως με πολιτικές και μέτρα ή δράσεις τεχνοκρατικής και κοινωνικής υφής.

Στους πολιτικές ανήκουν:

- Η έναρξη κοινωνικού διαλόγου, προκειμένου να εξασφαλιστεί η κοινωνική συναίνεση για την αναδιοργάνωση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης.
- Η ελαχιστοποίηση του αριθμού των ασφαλιστικών φορέων, ως ανεξάρτητων νομικών προσώπων με ενοποιήσεις και συγχωνεύσεις των φορέων αυτών, μετά από κοινωνική συναίνεση.
- Η ποιοτική τυποποίηση των προϋποθέσεων υπαγωγής στην ασφάλιση, χρηματοδότησης, θεμελίωσης ή έκτασης των παροχών, ώστε να δικαιολογούνται οι όποιες παραμετροποιήσεις και διαφοροποιήσεις στη μορφολογία (και κατ'επέκταση στη λειτουργία) του συστήματος.

Στα σχετικά μέτρα ή δράσεις ανήκουν:

- Η αναδιάρθρωση της κοινωνικής ασφάλισης του προσωπικού των πιστωτικών ιδρυμάτων, με το Ν. 3371/05, που αποτελεί τμήμα της γενικότερης αναμόρφωσης του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης στη χώρας μας, όπως αυτή επιχειρήθηκε με προγενέστερα νομοθετήματα², συντελέστηκε υπηρετώντας τον ίδιο στόχο, ήτοι την καταπολέμηση του πολυάριθμου των φορέων.
- Η ανάδειξη των γενικών ασφαλιστικών φορέων (λ.χ. Μισθωτών (Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ.), Αυτοαπασχολούμενων (Ο.Α.Ε.Ε.), Αγροτών (Ο.Γ.Α.) σε πόλους έλξης των ειδικών φορέων (πρβλ. ενδεικτικά την υποχρέωση των ειδικών ταμείων να χορηγούν τουλάχιστο τα κατώτατα όρια συντάξεων ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, ΕΤΕΑΜ, καθώς και τις συγχωνεύσεις και ενοποιήσεις που επιχειρήθηκαν με τους Ν. 2676/99, 3029/02 και 3371/05).

² Πρόκειται για τους Ν. 1902/90, 2084/92, 2676/99 και 3029/02.

- Η διαφάνεια και ο εξορθολογισμός του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης μέσα από τη διαδικασία κωδικοποίησης του δικαίου της. Η δράση αυτή ήταν μέσα στις άμεσες πρωτοβουλίες της παρούσας κυβέρνησης και ήδη βρίσκεται σε εξέλιξη.
- Η εξισορρόπηση συμφερόντων μεταξύ των κοινωνικών εταίρων μέσω του μελετητικού και γνωμοδοτικού έργου της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (Ν. 2232/94), καθώς και η προώθηση των επαγγελματικών συντάξεων μέσω συλλογικών διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο του Οργανισμού Μεσολάβησης και Διαιτησίας (Ν. 1876/90).

3. ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3.1. ΣΤΟΧΟΙ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΕΩΝ

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίσουν την ικανότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος να επιτύχει τους κοινωνικούς του στόχους. Για το λόγο αυτό, και όσον αφορά στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του γνωρίσματα και συνθήκες, θα πρέπει:

Στόχος 1 :

Να εξασφαλίσουν ότι οι ηλικιωμένοι δεν εκτίθενται στον κίνδυνο της φτώχειας και ότι μπορούν να απολαμβάνουν ένα ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης, ότι συμμετέχουν στην οικονομική ευημερία της χώρας και ότι μπορούν κατά συνέπεια να συμμετέχουν στα δημόσια, κοινωνικά και πολιτιστικά της δρώμενα.

Στόχος 2 :

Να παρέχουν σε όλους τους πολίτες το δικαίωμα στην πρόνοια για αυτούς σύνταξη, δημόσια ή/και ιδιωτική, που θα τους δίνει τη δυνατότητα να λαμβάνουν τέτοιες συντάξεις που θα τους επιτρέπουν να διατηρούν σε ικανοποιητικό βαθμό το επίπεδο διαβίωσής τους μετά τη συνταξιοδότηση.

Στόχος 3 :

Να προάγουν την αλληλεγγύη εντός και μεταξύ των γενεών.

3.1.1. Ο κίνδυνος της φτώχειας στην τρίτη ηλικία

Η αποτροπή του κοινωνικού αποκλεισμού των ηλικιωμένων καθώς και η συνεχής βελτίωση του κοινωνικο-οικονομικού επιπέδου διαβίωσής τους αποτελεί βασική μέριμνα της κυβέρνησης. Οι ενέργειες της κυβέρνησης στόχο έχουν την εξασφάλιση αξιοπρεπούς διαβίωσης για τους ηλικιωμένους, την πλήρη συμμετοχή τους στα κοινωνικά και τα πολιτιστικά δρώμενα, καθώς και την εύκολη πρόσβασή τους σε υπηρεσίες και αγαθά όπως η υγεία, ο πολιτισμός, η στέγαση, κ.λπ.

Παρά τις προόδους που έχουν επιτευχθεί τα τελευταία χρόνια όσον αφορά στην εισοδηματική ενίσχυση των ηλικιωμένων (ΕΚΑΣ, συντάξεις ΟΓΑ), η μεγάλη ηλικία εξακολουθεί να αποτελεί το σοβαρότερο επιβαρυντικό παράγοντα κινδύνου φτώχειας στην Ελλάδα (28,1% το 2003). Η επιβάρυνση αυτή των ηλικιωμένων εξηγεί και το μέγεθος της διαφοράς του συνολικού ποσοστού φτώχειας μεταξύ της Ελλάδας και της ΕΕ15. Το υψηλό συνολικό ποσοστό φτώχειας στην Ελλάδα οφείλεται σε ένα μεγάλο βαθμό στην οικονομική θέση των ηλικιωμένων ως ξεχωριστή πληθυσμιακή ομάδα. Όμως παρουσιάζεται μια σχετική βελτίωση στην φτώχεια των ηλικιωμένων. Έτσι το συγκεκριμένο ποσοστό μειώθηκε στο -28.1% το 2003 έναντι 30.3% το 2002, αλλά εξακολουθεί να απέχει πολύ από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο που για το 2002 ήταν 17% (ΕΕ25).

Επίσης, σύμφωνα με την EU-SILC 2003, τα πρόσωπα ηλικίας άνω των 60 ετών αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας σε ποσοστό 26% (από το οποίο 27,5% αφορά σε γυναίκες και 24,2% σε άνδρες). Αυξημένο κίνδυνο φτώχειας αντιμετωπίζουν τα πρόσωπα άνω των 65 ετών, σε ποσοστό 28,1% (από το οποίο το 30% αντιστοιχεί σε γυναίκες και το 25,8% σε άνδρες). Τέλος, στα πρόσωπα άνω των 75 ετών, το ποσοστό φθάνει τα 35,7%. Ενδιαφέρον προκαλεί το γεγονός ότι σε αυτή την κατηγορία τα ποσοστά μεταξύ γυναικών και ανδρών είναι παρόμοια (35,7% για τις γυναίκες και 35,4% για τους άνδρες) (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ, Μέρος IV, Πίνακας 17).

Ωστόσο, αυτά τα στατιστικά στοιχεία δεν αποδίδουν ορθά κάποια ιδιαίτερα γνωρίσματα της ελληνικής κοινωνικής δομής. Το εκτεταμένο οικογενειακό και συγγενικό δίκτυο, τα υψηλότερα επίπεδα ιδιοκατοίκησης, το σημαντικό ποσοστό

ιδιοκατανάλωσης, είναι παράγοντες μείωσης του κινδύνου της φτώχειας στη χώρα μας. Οι παραπάνω παράγοντες περιορίζουν τον κίνδυνο φτώχειας κατά 3,6% στο σύνολο του πληθυσμού.

3.1.2. Πολιτικές και δράσεις για την αξιοπρεπή διαβίωση των ηλικιωμένων

Σε γενικές γραμμές, **οι συντάξεις υπολογίζονται** με βάση τα έτη καταβολής ασφαλιστικών εισφορών και τις αποδοχές των τελευταίων πέντε ετών της επαγγελματικής σταδιοδρομίας και από 1-1^{ου} -2005 με βάση τα καλλίτερα πέντε έτη της τελευταίας δεκαετίας.

Οι συντάξεις **αναπροσαρμόζονται** σύμφωνα με την εισοδηματική πολιτική και τις οικονομικές δυνατότητες του εκάστου φορέα. Κατά τα τελευταία πέντε έτη εφαρμόστηκαν εξαιρετικά και **διαφορετικά ποσοστά αυξήσεων σε διαφορετικά ποσοστά συντάξεων**, με τις χαμηλότερες συντάξεις να λαμβάνουν υψηλότερες αυξήσεις. Οι συντάξεις που καταβάλλει ο ΟΓΑ αυξήθηκαν το 2005 σε ποσοστό 6% (έναντι 4% κατά μέσον όρο για τις υπόλοιπες συντάξεις) ως προς τη βασική σύνταξη (Ν. 4169/1961).

Επιπλέον, οι μισθωτοί του ιδιωτικού τομέα λαμβάνουν κατά τη συνταξιοδότηση ένα **εφάπαξ ποσό (αποζημίωση)** από τον τελευταίο εργοδότη. Το εφάπαξ ποσό εξαρτάται από τα έτη υπηρεσίας στον τελευταίο εργοδότη και το ανώτατο ποσό ισούται με 9,6 φορές το ποσό των τελικών τακτικών αποδοχών ύστερα από 28 έτη υπηρεσίας και άνω.

Ιδιαίτερο ρόλο διαδραματίζει στο ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα η **πρόβλεψη κατώτατων ορίων συντάξεων**. Πρόκειται για την ελάχιστη κάλυψη των συνταξιούχων γήρατος αναπηρίας και θανάτου. Σύμφωνα με ειδικές ρυθμίσεις του ασφαλιστικού συστήματος προβλέπεται ένα ελάχιστο όριο εισοδήματος σε περίπτωση συνταξιοδότησης (κατώτατο όριο σύνταξης). Καμία σύνταξη δεν μπορεί να είναι μικρότερη από το ποσό αυτό. Τα κατώτατα όρια χορηγούνται χωρίς έλεγχο εισοδήματος των δικαιούχων.

Με σχετικές ρυθμίσεις προβλέπεται η ουσιαστική κάλυψη των ασφαλισμένων εκείνων που έχουν ενταχθεί στην αγορά εργασίας (καταβάλλοντας εισφορές σε κάποιο ασφαλιστικό καθεστώς για συγκεκριμένο διάστημα), αλλά ο συνολικός χρόνος ασφάλισης εμφανίζει κενά που δεν επιτρέπουν τη λήψη επαρκών παροχών κατά την επέλευση του ασφαλιστικού κινδύνου του γήρατος.

Εισοδηματική στήριξη εξασφαλίζεται και με τη **συνταξιοδότηση των ανασφάλιστων υπερηλίκων** από τον ΟΓΑ (άρθρ. 1 Ν. 1296/82). Βάσει αυτής κάθε ανασφάλιστος πολίτης άνω των 65 ετών δικαιούται υπό συγκεκριμένες (εισοδηματικές κ.ά., προϋποθέσεις) μηνιαία πρόσοδο ισόποση με την κατώτερη αγροτική σύνταξη γήρατος, το ποσό της οποίας προσαυξάνεται στην περίπτωση ύπαρξης συζύγου ή ανήλικου (κάτω των 18 ετών) τέκνου. Εξάλλου, η **βασική σύνταξη των αγροτών από τον ΟΓΑ** χορηγείται, πλέον, πλήρης σε όσους συνταξιοδοτήθηκαν μέχρι 31.12.02, καθώς και στους ανασφάλιστους ηλικιωμένους, με ετήσια αναπροσαρμογή βάσει της κυβερνητικής εισοδηματικής πολιτικής.

Στην βελτίωση ποιότητας ζωής των ηλικιωμένων αποβλέπει μια σειρά από **μέτρα επιδοματικής φύσης και δράσεις εξασφάλισης κοινωνικών αγαθών ή υπηρεσιών**. Ενδεικτικά μνημονεύονται τα επιδόματα που προσαυξάνουν το ποσό των συντάξεων, συμπεριλαμβανομένου και του Επιδόματος Κοινωνικής Αλληλεγγύης Συνταξιούχων (ΕΚΑΣ), που αυξήθηκε κατά 8% περίπου κατά μέσο όρο τα τελευταία τρία χρόνια (2003-2005), αλλά και ειδικές παρεμβάσεις, όπως τα ΚΑΠΗ, ΚΗΦΗ, η Βοήθεια στο Σπίτι³.

³ Ανάλυση επιδοματικής πολιτικής και κοινωνικών υπηρεσιών προς τους συνταξιούχους γίνεται στο μέρος VIII, ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.

Κατά την περίοδο 2003-2005, θεσπίστηκαν αξιόλογα **μέτρα για την κοινωνική συνοχή, την οικονομική ελάφρυνση των πολιτών και των χαμηλοσυνταξιούχων ειδικότερα**. Σε αυτά εντάσσονται τα εξής:

- Η κατάργηση της παρακράτησης από τις συντάξεις των φορέων κύριας και επικουρικής ασφάλισης υπέρ του Λογαριασμού Φορέων Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΛΑΦΚΑ) και του Δημοσίου (Ν. 3245/04). Εκτιμάται ότι η κατάργηση της επιβάρυνσης αυτής των συντάξεων είχε ως συνέπεια την ενίσχυση εισοδήματος των συνταξιούχων κατά 1-5%.
- Στον τομέα των ασφαλιστικών θεμάτων λαμβάνονται ευνοϊκά μέτρα που αφορούν στις συντάξεις λόγω θανάτου, στην εξαγορά χρόνου ασφάλισης για τη θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος και στο διακανονισμό οφειλόμενων ασφαλιστικών εισφορών. (Νόμος 3385/2005, «Ρυθμίσεις για την προώθηση της απασχόλησης, την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και άλλες διατάξεις»). Με τα μέτρα αυτά επιλύονται χρόνια αιτήματα των ασφαλισμένων και αίρονται αδικίες, που αφορούν σε σημαντικές ομάδες του πληθυσμού, με αποτέλεσμα να προωθείται η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Εξάλλου, στον τομέα των συντάξεων ενισχύεται η κοινωνική συνοχή με σειρά διευκολύνσεων για τη θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος (με εξαγορά χρόνου ασφάλισης) και με το διακανονισμό ή ακόμα και το συμψηφισμό οφειλόμενων εισφορών, ώστε να δοθεί διέξοδος σε όσους δεν μπόρεσαν να συμπληρώσουν ορισμένες αναγκαίες χρονικές προϋποθέσεις για σύνταξη γήρατος, αναπηρίας ή θανάτου.
- Η αύξηση στα 11.000€ του αφορολόγητου κλιμακίου για το φόρο εισοδήματος.
- Τα φορολογικά κίνητρα για τη συμμετοχή σε επαγγελματικά συνταξιοδοτικά προγράμματα εθελούσιας συμμετοχής. Πιο συγκεκριμένα, οι εισφορές ασφαλισμένων, όσο και οι εισφορές εργοδοτικών επιχειρήσεων προς τα Ταμεία Επαγγελματικής Ασφάλισης (ΤΕΑ) εκπίπτουν, σύμφωνα με τα ισχύοντα, από το φορολογητέο εισόδημα των ασφαλισμένων και από τα ακαθάριστα έσοδα των εργοδοτών αντίστοιχα και μάλιστα χωρίς ανώτατο όριο.

Ωστόσο, οι συντάξεις εξακολουθούν να παραμένουν κύρια, αλλά όχι και μοναδική πηγή εισοδήματος για τους ηλικιωμένους. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία (EU-SILC 2003) το εισόδημα ατόμων άνω των 65 ετών αποτελείται κατά 65,36% από συντάξεις, κατά 25,8% από εργασία, κατά 2,97% από λοιπές κοινωνικές παροχές και κατά 5,87% από άλλες πηγές. Γι' αυτό **προωθείται εθνικός διάλογος**, ώστε οι κοινωνικοί εταίροι εκτός από τις συντάξεις να εξετάσουν (ενδεχομένως) και πρόσθετες μορφές προστασίας, λ.χ. κοινωνικά αγαθά ή υπηρεσίες υγείας, μεταφορών, στέγασης κλπ. Οι πιο πάνω πολιτικές για τις συντάξεις, σε συνδυασμό με μέτρα και δράσεις, μπορούν να εξασφαλίζουν την αξιοπρεπή διαβίωση για τη συγκεκριμένη κατηγορία του πληθυσμού.

Με την επάρκεια των συντάξεων συνδέονται οι *διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις ενίσχυσης του δεύτερου και του τρίτου επιπέδου (δεύτερος-τρίτος πυλώνας) συνταξιοδοτικών παροχών*. Η διαφάνεια και το κύρος των ελέγχων στα επίπεδα αυτά εξασφαλίζονται με τη θεσμοθέτηση της εποπτείας τους: 1) για τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις, από την Αρχή Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης, και 2) για τα επαγγελματικά ταμεία, από την Εθνική Αναλογιστική Αρχή. Έτσι, ενθαρρύνεται ο πολίτης στο να επενδύει τις αποταμιεύσεις του για μελλοντική εξασφάλιση πρόσθετης σύνταξης.

3.1.3. Διαγενεακή και ενδογενεακή αλληλεγγύη

Η *κοινωνική αλληλεγγύη* πραγματοποιείται μέσω της διανεμητικού τύπου χρηματοδότησης των συντάξεων ως εξής: Οι εν ενεργεία ασφαλισμένοι συμβάλλουν με τις εισφορές τους στη χρηματοδότηση των ήδη συνταξιούχων προσδοκώντας η μελλοντική οικονομικά ενεργή γενεά να καλύψει τις δικές τους συντάξεις. Καθώς η σύνταξη δεν συνιστά στην κυριολεξία δικαίωμα ανταπόδοσης για εισφορές που καταβλήθηκαν, οι τελευταίες συμβάλουν και στην αναδιανομή εισοδημάτων μεταξύ ασφαλισμένων της ίδιας γενεάς. Συνεπώς, το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση προσδιορίζεται από τη λεγόμενη διαγενεακή και ενδογενεακή αλληλεγγύη, δηλαδή, στη συσχέτιση των δικαιωμάτων με τις υποχρεώσεις διαφορετικών κάθε φορά ομάδων προσώπων, μέσα στο πλαίσιο μιας κοινότητας αλληλεγγύης (κοινωνίας κινδύνων) μεταξύ γενεών ή και μεταξύ προσώπων της ίδιας γενιάς.

Όπως και οι άλλες αναδιανεμητικές κρατικές πολιτικές, έτσι και τα μέτρα κοινωνικής αλληλεγγύης συνιστούν εξειδίκευση της συνταγματικής αρχής του κοινωνικού κράτους δικαίου, η οποία διατρέχει τις σχέσεις μεταξύ κράτους, αγοράς και κοινωνίας πολιτών. Η κοινωνική αλληλεγγύη παρουσιάζεται και στη χώρα μας με *μορφές* διαγενεακής και ενδογενεακής αλληλεγγύης.

Με ρυθμίσεις *διαγενεακής αλληλεγγύης* μετριάζονται οι δυσμενείς επιπτώσεις στο κοινωνικοασφαλιστικό σύστημα από οικονομικές, τεχνολογικές και δημογραφικές εξελίξεις ή από μεταβολές στο χώρο της απασχόλησης. Η αλληλεγγύη αυτή θεωρείται συστατικό στοιχείο του συστήματός μας, σε όση έκταση π.χ. η ασφαλιστική κοινότητα αναλαμβάνει την κατοχύρωση και ενός ελάχιστου ορίου αγαθών με στόχο την αξιοπρεπή διαβίωση των συνταξιούχων. Η καθιέρωση του διανεμητικού συστήματος στη χρηματοδότηση της δημόσιας σύνταξης του πρώτου πυλώνα, ενισχύει τον κοινωνικό ιστό μεταξύ της γενιάς των ασφαλισμένων και της γενιάς των συνταξιούχων, εφόσον οι πρώτοι διασφαλίζουν τις συντάξεις των τελευταίων.

Ειδικότερα, η εισαγωγή των κατώτατων ορίων συντάξεων και η θεσμοθέτηση (και προγραμματιζόμενη ανάπτυξη) του ΕΚΑΣ ενισχύουν τη διαγενεακή αλληλεγγύη, όχι μόνο σε επαγγελματικό, αλλά και σε εθνικό επίπεδο, δεδομένου ότι τα μέτρα αυτά δεν συνδέονται με συγκεκριμένο επάγγελμα, αλλά συνιστούν διεπαγγελματική προστασία των συνταξιούχων από μισθωτή εργασία.

Η *ενδογενεακή αλληλεγγύη* εκδηλώνεται επίσης με την κατά περίπτωση συσχέτιση των εισφορών με τις παροχές (παροχές χωρίς εισφορές ή παροχές που δεν είναι ανάλογες των εισφορών), αλλά συνιστά ιδιαίτερο τρόπο πραγμάτωσης της κοινωνικής αλληλεγγύης που προάγει ιδίως την άμβλυση των εισοδηματικών ανισοτήτων στο εσωτερικό μιας ευρύτερης ομάδας ασφαλισμένων της ίδιας εποχής. Ενώ με τη θέσπιση διαφορετικών κανόνων για τις προϋποθέσεις και το ύψος των συντάξεων η μια κοινωνική ομάδα εμφανίζεται να συγκρούεται με τα συμφέροντα μιας άλλης, η τυποποίηση της κοινωνικής ασφάλισης σε μια ομογενοποιημένη (μετά από ομαδοποίηση ή συγχώνευση) ασφαλιστική κοινότητα, σε συνδυασμό με τον ποσοστιαίο υπολογισμό των εισφορών επί των ποικίλων αποδοχών των μελών της, διευκολύνει τη γνήσια αναδιανομή εισοδημάτων μεταξύ ασφαλισμένων της ίδιας γενιάς για την κάλυψη δεδομένων συνταξιοδοτικών δαπανών.

Στη σωστή κατεύθυνση, της προάσπισης ενδογενεακής αλληλεγγύης, κινήθηκαν οι ρυθμίσεις των Ν. 2676/99, 3029/02 και 3371/05, που απέβλεψαν στη μείωση των συνεπειών της πολλαπλότητας ασφαλιστικών φορέων με ενοποιήσεις και συγχωνεύσεις ασφαλιστικών φορέων κύριας και επικουρικής ασφάλισης (διευρύνοντας την αναδιανομή εισοδημάτων μεταξύ προσώπων μεγαλύτερων και σύγχρονων ασφαλιστικών κοινοτήτων).

Μεταξύ των μέτρων που προάγουν την αλληλεγγύη εντός και μεταξύ των γενεών αναφέρονται ενδεικτικά:

- *Η θέσπιση ανωτάτου ορίου στις παρακρατούμενες εισφορές των νέων ασφαλισμένων:* Η εισφορά για τους κλάδους αναπηρίας, γήρατος, θανάτου στους φορείς κύριας ασφάλισης μισθωτών υπολογίζεται επί των αποδοχών των ασφαλισμένων, οι οποίες κατά μήνα δεν μπορούν να υπερβαίνουν το οκταπλάσιο του κατά το έτος 1991 μέσου μηνιαίου κατά κεφαλή Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (Α.Ε.Π.) (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ, Μέρος VI, Πίνακας 20), αναπροσαρμοζόμενου με το εκάστοτε ποσοστό αύξησης των συντάξεων των δημοσίων υπαλλήλων.
- *Η αύξηση κατώτατων ορίων συντάξεων γήρατος, αναπηρίας και εργατικού ατυχήματος, ώστε να εναρμονιστούν περίπου με αυτά των παλαιών ασφαλισμένων:* το κατώτατο ποσό της χορηγούμενης από το ΙΚΑ και τα Ειδικά Ταμεία Κυρίας Ασφάλισης μηνιαίας σύνταξης γήρατος, αναπηρίας και εργατικού ατυχήματος ορίζεται ίσο με το 70% του κατώτατου μισθού εγγάμου με πλήρη απασχόληση, όπως ο μισθός αυτός καθορίζεται από την Ε.Γ.Σ.Σ.Ε. του έτους 2002. Το παραπάνω ποσό από την 01.01.03 και εφεξής αναπροσαρμόζεται κατά το ποσοστό αύξησης των συντάξεων σύμφωνα με την εκάστοτε εισοδηματική πολιτική (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ, Μέρος VI, Πίνακας 20).
- *Ο περιορισμός ανισοτήτων μεταξύ παλαιών και νέων ασφαλισμένων:* Προβλέπεται αύξηση του ποσοστού αναπλήρωσης στο 70% (αντί του προϊσχύοντος 60%) των συντάξιμων αποδοχών για 35ετή περίοδο ασφάλισης. Παρέχεται έτσι κίνητρο στους ασφαλισμένους για παραμονή στην ενεργό υπηρεσία των 35 ετών από το 65^ο έτος και μέχρι το 67^ο μέσω της προσαύξησης της σύνταξης γήρατος κατά 3%, με αποτέλεσμα για 37 έτη εργασίας το ποσοστό αναπλήρωσης να ανέρχεται στο 76%.
- *Η προσαύξηση κατώτατου ορίου σύνταξης λόγω χρόνου ασφάλισης:* Στους ασφαλισμένους που αποκτούν δικαίωμα σύνταξης γήρατος με χρόνο ασφάλισης άνω των 4.500 ημερών ή 15 ετών ασφάλισης (οπότε δικαιούνται τα κατώτατα όρια σύνταξης) χορηγείται προσαύξηση 1% για κάθε επιπλέον 300 ημέρες ή ένα έτος ασφάλισης, που υπολογίζεται επί των μηνιαίων συντάξιμων αποδοχών τους. Η προσαύξηση αυτή χορηγείται και στους ασφαλισμένους που συνταξιοδοτούνται λόγω γήρατος και η σύνταξη που δικαιούνται είναι μεγαλύτερη των κατώτατων ορίων, εφόσον τα κατώτατα όρια σύνταξης και η προσαύξηση που τους αναλογεί (σύμφωνα με τα ανωτέρω) υπερβαίνουν το ποσό σύνταξης που δικαιούνται βάσει οργανικών διατάξεων.
- *Η αναγνώριση πλασματικού χρόνου ασφάλισης:* Οι γυναίκες ασφαλισμένες στο ΙΚΑ, για κάθε παιδί που απέκτησαν από 01.01.03 και εφεξής, μπορούν να συμπληρώσουν τον οριζόμενο κατά περίπτωση από τις ισχύουσες διατάξεις χρόνο ασφάλισης προς θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος στο αντίστοιχο προς το χρόνο ασφάλισης πλήρες όριο ηλικίας με αναγνώριση πλασματικού χρόνου ενός (1) έτους για το πρώτο παιδί, ενός και μισού (1 και ½) για το δεύτερο και δύο (2) ετών για το τρίτο. Το δικαίωμα αναγνώρισης του χρόνου αυτού, εφόσον δεν ασκείται από την ασφαλισμένη μητέρα, είναι δυνατόν να ασκείται από τον ασφαλισμένο στο ΙΚΑ πατέρα προς συμπλήρωση των προϋποθέσεων συνταξιοδότησης που ισχύουν για τους άνδρες.

Εκτιμάται ότι η αναδιανεμητική επίδραση των υπαρχόντων συνταξιοδοτικών συστημάτων ανταποκρίνεται στον κοινό στόχο για την αλληλεγγύη των γενεών και η κυβέρνηση έδειξε αποφασιστικότητα να τη θωρακίσει προσκαλώντας τους κοινωνικούς εταίρους να υποβάλλουν υπεύθυνες προτάσεις μεταρρύθμισης του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος μέσα από εθνικό διάλογο (σε αντίθεση με πρα-

κτικές του παρελθόντος που ευνοούσαν προνομιακές ρυθμίσεις κατευθυνόμενες από μεμονωμένες επαγγελματικές ομάδες πίεσης).

3.2. ΣΤΟΧΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να ακολουθήσουν μια πολύπλευρη στρατηγική για την εδραίωση των συνταξιοδοτικών συστημάτων πάνω σε μια γερή οικονομική βάση συμπεριλαμβάνοντας κατάλληλο συνδυασμό πολιτικών με σκοπό:

Στόχος 4:

Να επιτύχουν ένα υψηλό επίπεδο απασχόλησης χρησιμοποιώντας όπου χρειάζεται, ευρείες μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας, όπως ορίζεται από την Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την απασχόληση με τρόπο σύμφωνο με την ΒΕΡΓ.

Στόχος 5:

Να εξασφαλίσουν ότι, μαζί με τις οικονομικές πολιτικές και τις πολιτικές για την αγορά εργασίας, όλες οι σχετικές πτυχές της κοινωνικής προστασίας, και ιδιαίτερα τα συνταξιοδοτικά συστήματα, παρέχουν αποτελεσματικά κίνητρα για τη συμμετοχή των μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων, ότι οι εργαζόμενοι δεν ενθαρρύνονται νωρίς και δεν τιμωρούνται όταν παραμένουν στην εργασία τους, ενώ έχουν ξεπεράσει τα συνήθη ηλικιακά όρια συνταξιοδότησης, καθώς επίσης και ότι τα συνταξιοδοτικά συστήματα διευκολύνουν την επιλογή της σταδιακής συνταξιοδότησης.

Στόχος 6:

Να αναμορφώσουν τα συνταξιοδοτικά συστήματα με κατάλληλο τρόπο, λαμβάνοντας υπ' όψη το γενικό στόχο της βιωσιμότητας των δημοσίων οικονομικών. Την ίδια στιγμή, η βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων θα πρέπει να συνοδεύεται από σωστά επιλεγμένες δημοσιονομικές πολιτικές, που να περιλαμβάνουν, όπου είναι απαραίτητο μια μείωση του δημοσίου χρέους. Οι στρατηγικές που έχουν υιοθετηθεί με σκοπό την ικανοποίηση αυτού του στόχου μπορούν επίσης να συνοδεύονται από τη δημιουργία συνταξιοδοτικών ταμείων (pension reserve funds)

Στόχος 7:

Να εξασφαλίσουν ότι οι συνταξιοδοτικές παροχές και αναμορφώσεις διατηρούν μία δίκαιη ισορροπία μεταξύ των εν ενεργεία και των συνταξιούχων χωρίς να επιβαρύνουν πολύ τους πρώτους και εξασφαλίζοντας κατάλληλες συντάξεις για τους τελευταίους.

Στόχος 8:

Να εξασφαλίσουν μέσα από το κατάλληλο ρυθμιστικό πλαίσιο και από σωστή διαχείριση, ότι τα ιδιωτικά και δημόσια κεφαλαιοποιητικά συνταξιοδοτικά συστήματα μπορούν να παρέχουν συντάξεις με την κατάλληλη αποτελεσματικότητα, οικονομική άνεση, τη δυνατότητα μεταφοράς και ασφάλεια.

3.2.1. Η απασχόληση και τα μέτρα για την ενίσχυσή της

Η διατήρηση υψηλών ρυθμών ανάπτυξης σε συνδυασμό με τα μέτρα για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των χρόνιων διαρθρωτικών προβλημάτων, θα συμβάλουν ουσιαστικά στη δημιουργία θέσεων εργασίας. Σε αυτό συνηγορεί το γεγονός ότι διαχρονικά παρατηρείται μια σταθερή αύξηση του ποσοστού απασχόλησης. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία (Eurostat) το ποσοστό απασχόλησης διαμορφώθηκε σε 56,5% το 2000, μειώθηκε ελαφρά σε 56,3% το 2001 και από τότε κι-

νείται αυξητικά 57,5% το 2002, 58,7% το 2003 και 59,4% το 2004. Σημειωτέον ότι η ανεργία παρουσίασε ουσιαστική μείωση αφού από 11,2% το πρώτο τρίμηνο του 2004 έφθασε το 10,4% το πρώτο τρίμηνο του 2005. Συνεπώς, η απασχόληση ως παράγοντας διασφάλισης της βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος αντιμετωπίζεται με θετική προοπτική (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ, Μέρος ΙΙ, Πίνακες 10, 11).

Η αύξηση της απασχόλησης στη χώρα μας έχει να αντιμετωπίσει τρεις κύριες προκλήσεις με άμεση επίδραση στο φαινόμενο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού: α) τη διατήρηση της μακροχρόνιας ανεργίας, που κατά τα προηγούμενα χρόνια έλαβε την μορφή διαρθρωτικού χαρακτηριστικού και παραμένει στο 5,6% (2004), β) το υψηλό ποσοστό ανεργίας των νέων, το οποίο για την ηλικιακή κατηγορία 15-29 ήταν 20,4% το Δ' τρίμηνο 2004 ενώ το αντίστοιχο τρίμηνο του 2003 ήταν 21,4%. Επίσης το υψηλό ποσοστό ανέργων που δεν έχουν εργασθεί ποτέ και γ) το μεγάλο ποσοστό της ανεργίας των γυναικών καθώς και το χαμηλό ποσοστό απασχόλησης των γυναικών (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ, Μέρος ΙΙ, Πίνακες 6-11).

Τα διαρθρωτικά προβλήματα και τις αρνητικές τάσεις που παρατηρήθηκαν στον τομέα της ανεργίας έρχεται να αντιμετωπίσει μια ολοκληρωμένη πολιτική πρόταση που αποτυπώθηκε στο ΕΣΔΑ 2004. Η βασική φιλοσοφία του ΕΣΔΑ είναι ότι το κύριο πρόβλημα της ανεργίας στη χώρας μας, είναι πρόβλημα ζήτησης και κατά δεύτερο λόγο πρόβλημα προσφοράς. Κατά συνέπεια οι βασικοί άξονες παρέμβασης είναι πέντε: *Πρώτον*, η δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης μέσω της διατήρησης των υψηλών ρυθμών ανάπτυξης και της ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας και της ανταγωνιστικότητας. *Δεύτερον*, η εντατικοποίηση των προσπαθειών τόνωσης της προσφοράς εργασίας, με έμφαση στις ενεργές πολιτικές απασχόλησης. *Τρίτον*, η βελτίωση της απασχολησιμότητας του ανθρώπινου δυναμικού με έμφαση στις δράσεις κατάρτισης και ανάπτυξης των δεξιοτήτων των εργαζομένων και σύνδεση τους με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Από αυτή την άποψη, η μεταρρύθμιση στην παιδεία αποτελεί κρίσιμο προαπαιτούμενο. *Τέταρτον*, οι οριζόντιες δράσεις για όλες τις ομάδες του πληθυσμού που παρουσιάζουν ιδιαίτερα προβλήματα ένταξης στην αγορά εργασίας. *Πέμπτον*, οι δράσεις που στοχεύουν στην εναρμόνιση της οικογενειακής και της επαγγελματικής ζωής.

Η κυβέρνηση υλοποιεί ήδη δράσεις που στοχεύουν:

- Στην εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών για την εξασφάλιση ενός σταθερού μακροοικονομικού πλαισίου.
- Στην διατήρηση υψηλών ρυθμών ανάπτυξης, την αύξηση της παραγωγικότητας, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και την καλλιέργεια της καινοτομίας.
- Στην ενίσχυση του ποσοστού απασχόλησης.
- Στην έμφαση στις ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης.
- Στην βελτίωση της απασχολησιμότητας του ανθρώπινου δυναμικού με έμφαση στις δράσεις κατάρτισης και ανάπτυξης δεξιοτήτων των εργαζομένων, την προώθηση της δια βίου μάθησης.
- Στην καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας.
- Στην προσπάθεια εμπέδωσης και αποδοχής της μερικής απασχόλησης.
- Στην αύξηση των θέσεων επιδοτούμενης απασχόλησης και απόκτησης εργασιακής εμπειρίας με νέα προγράμματα που ευνοούν κυρίως γυναίκες και μακροχρόνια ανέργους.
- Στην ποιοτική αναβάθμιση του ΟΑΕΔ.
- Στην οργάνωση δομών πιστοποίησης και εποπτείας μονάδων επαγγελματικής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης των ανέργων.

- Στην αύξηση των θέσεων επιδοτούμενης απασχόλησης και απόκτησης εργασιακής εμπειρίας με νέα προγράμματα που ευνοούν κυρίως νέους και μακροχρόνια ανέργους.
- Την ενίσχυση της απασχόλησης των γυναικών, τόσο μέσω προγραμμάτων επιδότησης θέσεων εργασίας όσο και με την προώθηση μέτρων για την γυναικεία επιχειρηματικότητα.

Εξάλλου, με τον πολύ πρόσφατο Νόμο 3385/2005 «*Ρυθμίσεις για την προώθηση της απασχόλησης, την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και άλλες διατάξεις*», η Κυβέρνηση προχώρησε με τόλμη και αποφασιστικότητα σε θεσμικές παρεμβάσεις με τις οποίες επιδιώκεται η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και συνακόλουθα η προώθηση της απασχόλησης και η μείωση της ανεργίας.

Συγκεκριμένα, υιοθετούνται ρυθμίσεις με τις οποίες επαναφέρεται ο θεσμός της υπερεργασίας και ορθολογικοποιείται η αμοιβή της όπως και η αμοιβή υπερωριών έτσι ώστε να εξυπηρετηθεί η ανταγωνιστικότητα (ιδίως των μικρομεσαίων επιχειρήσεων) και η διατήρηση θέσεων εργασίας που είχαν υποστεί πλήγμα. Επιπλέον, συμβάλλουν σημαντικά στην προσπάθεια της Κυβέρνησης για το δραστικό περιορισμό της αδήλωτης εργασίας.

Επίσης, με τον ίδιο νόμο ενισχύεται ο πρωτοπόρος για τα ευρωπαϊκά δεδομένα θεσμός της διευθέτησης του χρόνου εργασίας, ο οποίος αντιμετωπίζεται πλέον κατά τρόπο ώστε να αρθούν οι αγκυλώσεις και δυσκαμψίες των προηγούμενων ρυθμίσεων, οι οποίες οδήγησαν στην ουσιαστική αχρήστευση του σημαντικού αυτού θεσμού. Παράλληλα, ο θεσμός σταθμίζει τον εποχικό χαρακτήρα πολλών επιχειρήσεων ρυθμίζοντας την ορθολογικότερη οργάνωση του χρόνου απασχόλησης και την προσαρμογή του στις μεταβαλλόμενες ανάγκες της παραγωγικής διαδικασίας.

Συγκεκριμένα, εισάγονται δύο συστήματα διευθέτησης του χρόνου εργασίας, βάσει των οποίων δίνεται, υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, η δυνατότητα αύξησης του συμβατικού και νόμιμου χρόνου απασχόλησης, για ορισμένη χρονική περίοδο, κατά την οποία συντρέχουν ειδικοί λόγοι, με υποχρέωση αντίστοιχης μείωσης του συμβατικού χρόνου απασχόλησης σε κάποιες άλλες περιόδους. Με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζονται τα δικαιώματα των εργαζομένων, όσον αφορά στο ωράριο και τους όρους εργασίας τους, αλλά ταυτόχρονα δίνεται το θεσμικό εργαλείο για καθιέρωση ευέλικτων μορφών απασχόλησης, απαραίτητο για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και την εξασφάλιση των υφιστάμενων θέσεων εργασίας, με άμεσο στόχο τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και τη μείωση της ανεργίας.

Τα τελευταία χρόνια έχει περιοριστεί στη χώρα μας σημαντικά η πρόωρη συνταξιοδότηση, αφενός με την πρόβλεψη αυστηρότερων προϋποθέσεων, που συνδυάζουν ορισμένο όριο ηλικίας και συμπλήρωση συγκεκριμένου χρόνου ασφάλισης, αφετέρου με τη θέσπιση αντικινήτρων, με το να καταστεί το ύψος των μειωμένων πρόωρων συντάξεων αποτρεπτικό. Επιπλέον, ως κίνητρα για την προτίμηση παραμονής στην ενεργό υπηρεσία ενεργούν προσαυξήσεις του ποσού της σύνταξης λόγω εργασίας άνω των 35 ετών ή άλλου χρόνου ασφάλισης⁴.

3.2.2 Αποκατάσταση δημοσιονομικής ισορροπίας

Η αποκατάσταση της δημοσιονομικής ισορροπίας αποτελεί μια από τις βασικές προτεραιότητες της κυβέρνησης για τα επόμενα χρόνια, καθώς η μακροοικονομική σταθερότητα και η εμπέδωση κλίματος εμπιστοσύνης αποτελούν αναγκαίες συνθήκες για διατηρήσιμη και αυτοτροφοδοτούμενη ανάπτυξη. Ταυτόχρονα, είναι πολύ

⁴ Για μια πιο αναλυτική θεώρηση βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ, Μέρος VII.

σημαντικό να δημιουργηθούν σταδιακά οι προϋποθέσεις για αποτελεσματική αντιμετώπιση των δημοσιονομικών προκλήσεων που δημιουργεί μακροπρόθεσμα η γήρανση του πληθυσμού. Το δημοσιονομικό βάρος των προκλήσεων αυτών θα αρχίσει να εμφανίζεται στη χώρα μας μετά το 2015, οπότε υπάρχει χρόνος προετοιμασίας των αναγκαίων παρεμβάσεων στο σύστημα, με κοινωνική συναίνεση. Στο πλαίσιο αυτό ξεκινά ο κοινωνικός διάλογος για το ασφαλιστικό, ώστε οι κοινωνικοί εταίροι να ενημερωθούν για την παρούσα κατάσταση και τις προοπτικές εξέλιξής της, προκειμένου να παρουσιάσουν τις προτάσεις τους.

Στην περίπτωση προκλήσεων, όπως η γήρανση του πληθυσμού, τόσο η ολοκληρωμένη ενημέρωση, όσο και η κοινωνική συναίνεση για τις αναγκαίες (οργανωτικές και λειτουργικές) παρεμβάσεις είναι πολύ σημαντικές παράμετροι, ώστε να μη διαταράσσεται η εμπιστοσύνη στο σύστημα. Η βεβαιότητα πληρωμής επαρκών συντάξεων στο μέλλον είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τη συμμετοχή στην επίσημη αγορά εργασίας και την καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας και της εισφοροδιαφυγής. Παράλληλα με τη διεξαγωγή του διαλόγου, η κυβέρνηση και τα λοιπά πολιτικά κόμματα θα αναλάβουν την ευθύνη προτάσεων για τις κρίσιμες θεσμικές παρεμβάσεις, ώστε να διασφαλισθεί η μακροχρόνια βιωσιμότητα του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης.

Η παρούσα κατάσταση είναι δυσχερής, αλλά ήδη από πέρυσι αντιμετωπίζεται με αποφασιστικότητα και σχέδιο: Το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης το 2004 ήταν άνω του 6%, υπερβαίνοντας έτσι το όριο αναφοράς του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, ενώ το χρέος της γενικής κυβέρνησης αντιστοιχεί στο 110,5% του ΑΕΠ. Η κυβέρνηση, ανταποκρινόμενη και στις συστάσεις που διατυπώθηκαν σύμφωνα με το άρθρο 104.9 της Συνθήκης ΕΕ, έχει δεσμευθεί να επιτύχει μείωση του ελλείμματος κάτω από το 3% του ΑΕΠ μέχρι το τέλος του 2006. Στόχος παραμένει η μείωση αυτή να επιτευχθεί σε ένα περιβάλλον ανάπτυξης με ρυθμούς της τάξης του 3-4%. Για το χρέος της γενικής κυβέρνησης προβλέπεται μείωση από το 110,5% το 2004 στο 99,9% το 2007. Η σταδιακή μείωση του λόγου χρέους- ΑΕΠ θα αποτελέσει τα συνδυασμένο αποτέλεσμα των αυξανόμενων πρωτογενών πλεονασμάτων, των μειωμένων προσαρμογών ελλείμματος-χρέους, των εσόδων από αποκρατικοποιήσεις και της υψηλής ονομαστικής αύξησης του ΑΕΠ. Η μείωση του χρέους θα συνεχιστεί και θα επιταχυνθεί μετά το 2007, με τελικό στόχο την τιμή αναφοράς της Συνθήκης. Η πορεία της δημοσιονομικής προσαρμογής περιγράφεται στην Αναθεώρηση του Προγράμματος Σταθερότητας και Ανάπτυξης που υποβλήθηκε το Μάρτιο του 2005⁵, ενώ θα εξειδικευθεί περαιτέρω στο Προσχέδιο του Προϋπολογισμού του 2006 (τον Οκτώβριο 2005) και στην επόμενη αναθεώρηση του Προγράμματος Σταθερότητας και Ανάπτυξης (το Δεκέμβριο 2006).

Στις κυβερνητικές παρεμβάσεις με στόχο την αποτελεσματικότερη κατανομή των πόρων και τη βελτίωση της ποιότητας των δημόσιων οικονομικών ενδεικτικά ανήκουν:

- *Ο σχεδιασμός νέου συστήματος ελέγχου των δημοσίων δαπανών, ο οποίος θα περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την καθιέρωση ενός ανεξάρτητου σώματος δημοσιονομικών επιθεωρητών και την ίδρυση υπηρεσιών εσωτερικού ελέγχου, στα υπουργεία, τους ΟΤΑ και στα ΝΠΔΔ που έχουν προϋπολογισμό μεγαλύτερο των € 3 εκατ.*
- *Η κατάρτιση ενός νέου πλαισίου λειτουργίας των ΔΕΚΟ, με στόχο την αποτελεσματικότερη λειτουργία τους.*

⁵ Σύμφωνα με το Αναθεωρημένο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης (2005) η δημοσιονομική προσαρμογή βασίζεται τόσο στη συγκράτηση των δαπανών χωρίς να θίγονται οι βασικές υπηρεσίες του κράτους, με περιστολή της σπατάλης, όσο και στην αύξηση των εσόδων με διεύρυνση της φορολογικής βάσης. Μέσα στα επόμενα τρία έτη οι συνολικές κρατικές δαπάνες επιδιώκεται να μειωθούν από το 50,4% του ΑΕΠ στο 48,9%. Το μεγαλύτερο μέρος αυτής της μείωσης προβλέπεται να επιτευχθεί με περιορισμό της σπατάλης, όπως προβλέπεται στον προϋπολογισμό του 2005. Για τις λειτουργικές δαπάνες, που αυξήθηκαν με ρυθμό 26,5% το 2004, προβλέπεται μείωση σε ονομαστικούς όρους της τάξης του 6,5%. Σε ό,τι αφορά στα έσοδα, τα τρέχοντα έσοδα της γενικής κυβέρνησης αυξάνονται σταδιακά από το 41,8% του ΑΕΠ το 2004 στο 43,8% του ΑΕΠ το 2007.

- *Η αξιοποίηση των αποστολών τεχνικής βοήθειας από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, με αντικειμενικό στόχο τη βελτίωση του συστήματος δημοσίων δαπανών και τη βελτίωση της φορολογικής διοίκησης.*
- *Η θέσπιση Υπηρεσίας Ειδικών Ελέγχων (Υ.Π.Ε.Ε.) που αντικαθιστά το Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος (Σ.Δ.Ο.Ε.). Η δημιουργία της νέας Υπηρεσίας ικανοποιεί την ανάγκη ύπαρξης μιας αποτελεσματικής, ευέλικτης και σύγχρονης μονάδας πρόληψης και καταστολής του οικονομικού εγκλήματος και της μεγάλης έκτασης φοροδιαφυγής και λαθρεμπορίας. Οι βασικές αρχές λειτουργίας του νέου ελεγκτικού μηχανισμού είναι η διαφάνεια, η αξιοπιστία, ο επαγγελματισμός των στελεχών, ο σεβασμός στα δικαιώματα του πολίτη, η ισονομία και η αντικειμενικότητα.*
- *Η αξιοποίηση της ακίνητης δημόσιας περιουσίας με ενεργό συμμετοχή της ιδιωτικής πρωτοβουλίας.*
- *Το νομοσχέδιο για τις Συμπράξεις Δημοσίου - Ιδιωτικού Τομέα (Σ.Δ.Ι.Τ.), ως προς το οποίο έχει ολοκληρωθεί η δημόσια διαβούλευση και έχει ήδη κατατεθεί στη Βουλή και προωθείται άμεσα προς ψήφιση, αποβλέπει στο σαφή προσδιορισμό των κανόνων λειτουργίας του θεσμού και στην ενσωμάτωση της σχετικής κοινοτικής νομοθεσίας σύμφωνα με τις ιδιαιτερότητες της χώρας μας. Το νομοσχέδιο θέτει τις κατάλληλες βάσεις για την υλοποίηση μικρής κλίμακας επενδυτικών σχεδίων, με διαφάνεια και χωρίς επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού.*

3.2.3 Θεσμικές και Οργανωτικές παρεμβάσεις

Στις κυβερνητικές παρεμβάσεις με στόχο την αναγκαία αναδιοργάνωση και τη βελτίωση της λειτουργικότητας του ασφαλιστικού συστήματος ενδεικτικά ανήκουν:

- *Η οργανωτική αναδιάρθρωση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, μέσω καταργήσεων, ομαδοποιήσεων, συγχωνεύσεων και οι εντάξεων ασφαλιστικών φορέων σε γενικούς ή σε ομοειδείς οργανισμούς κρίνεται αναγκαία και για την εξυγίανση των ειδικών ασφαλιστικών φορέων, των οποίων η βιωσιμότητα είναι αμφίβολη και οι οικονομικές τους αποδόσεις περιορισμένες (πρβλ. τα άρθρα 57 επ. ν. 3371/05). Οι παρεμβάσεις αυτές στο ασφαλιστικό και κατ' επέκταση στο συνταξιοδοτικό σύστημα αποβλέπουν, μεταξύ των άλλων, και στην ενίσχυση της βιωσιμότητάς του, καθώς ευνοούν τη διαφάνεια των ασφαλιστικών εσόδων και τη συμπίεση των ασφαλιστικών δαπανών.*
- *Η ανάπτυξη του συστήματος επαγγελματικής ασφάλισης. Μέσω των φορέων επαγγελματικής ασφάλισης προωθείται η συμπλήρωση της παρεχόμενης από το κράτος ασφαλιστικής προστασίας, η εκμετάλλευση των δυνατοτήτων που προσφέρει η ελεύθερη και ενιαία ευρωπαϊκή αγορά με τη δυνατότητα επενδύσεων στο εξωτερικό, η βελτίωση της αναπλήρωσης του εισοδήματος από τον πρώτο πυλώνα και η δυνατότητα ίδρυσης συννομοσπονδιών επαγγελματιών σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο.*
- *Η εγγύηση της κρατικής χρηματοδότησης για το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, με το Ν. 3029/02, καθώς και η διευκόλυνση της είσπραξης οφειλόμενων εισφορών μέσω διαδικασιών ρύθμισης και διακανονισμού χρεών, π.χ. με το Ν. 3302/04 (άρθρ. 9), σε συνδυασμό με το Ν. 3232/04 (άρθρ. 11) για το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, με το Ν. 3250/04 (άρθρ. 9) για τον ΟΓΑ και λοιπούς οργανισμούς.*
- *Η αξιοποίηση της περιουσίας των ασφαλιστικών φορέων, που συνιστά παράγοντα βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος γενικότερα, καθώς και ρύθμιση επενδυτικής συμπεριφοράς για την παρουσία των*

συνταξιοδοτικών κεφαλαίων, υπό τον έλεγχο νεοσύστατης ανεξάρτητης διοικητικής αρχής.

- ✦ Η ενίσχυση της λειτουργίας της Εθνικής Αναλογιστικής Αρχής, ως ανεξάρτητης διοικητικής αρχής, αποβλέπει, μεταξύ άλλων, και στον αξιόπιστο έλεγχο όλων των κρίσιμων μεγεθών που εξασφαλίζουν τη βιωσιμότητα και την κοινωνική ανταποδοτικότητα του ασφαλιστικού συστήματος, έτσι ώστε αυτό να σχεδιάζεται με μεσοχρόνιο και μακροχρόνιο ορίζοντα.

Επομένως, η κρατική εποπτεία δεν περιορίζεται μόνο στον έλεγχο της νομιμότητας των ασφαλιστικών οργανισμών, αλλά επεκτείνεται στην παρακολούθηση και τον έλεγχο των οικονομικών και άλλων στοιχείων των πάσης φύσεως ασφαλιστικών φορέων και του συνταξιοδοτικού συστήματος γενικότερα.

3.3. ΣΤΟΧΟΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΕΩΝ

Στόχος 9:

Διασφάλιση της συμβατότητας των συνταξιοδοτικών συστημάτων με τις απαιτήσεις ελαστικότητας και ασφάλειας στην αγορά εργασίας. Ήτοι, δίχως προκατάληψη προς τη συνάφεια των φορολογικών συστημάτων των κρατών-μελών, την κινητικότητα στην αγορά εργασίας εντός και εκτός των συνόρων των κρατών-μελών και τις μη τυποποιημένες μορφές απασχόλησης, να μην καταστρατηγούνται τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα των πολιτών και να μην αποθαρρύνεται η αυτοαπασχόληση από τα συνταξιοδοτικά συστήματα.

Στόχος 10:

Αναθεώρηση των συνταξιοδοτικών παροχών με σκοπό να διασφαλισθεί η αρχή της ίσης μεταχείρισης μεταξύ ανδρών και γυναικών, λαμβάνοντας υπ' όψη τις υποχρεώσεις σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο.

Στόχος 11:

Δημιουργία πιο διαφανών και προσαρμοσίμων στις μεταβαλλόμενες συνθήκες συνταξιοδοτικών συστημάτων, προκειμένου οι πολίτες να μπορούν να συνεχίσουν να έχουν εμπιστοσύνη σε αυτά. Ανάπτυξη έγκυρης και κατανοητής πληροφόρησης για τις μακροπρόθεσμες προοπτικές των συνταξιοδοτικών συστημάτων, ιδιαίτερα όσον αφορά στην πιθανή εξέλιξη του επιπέδου των παροχών και τα ποσοστά των εισφορών. Προώθηση της ευρύτερης δυνατής συναίνεσης όσον αφορά στις πολιτικές για συντάξεις και στις μεταρρυθμίσεις. Βελτίωση της μεθοδολογικής βάσης για την επαρκή επίβλεψη των συνταξιοδοτικών μεταρρυθμίσεων και πολιτικών.

3.3.1. Κινητικότητα των εργαζομένων

Τα τελευταία χρόνια, υπό την πίεση της παγκοσμιοποίησης, του έντονου οικονομικού ανταγωνισμού και των εξελίξεων της τεχνολογίας, παρατηρούνται αλλαγές στην ευρωπαϊκή αγορά εργασίας και εμφάνιση νέων ή άτυπων μορφών απασχόλησης. Η εμφάνιση νέων μορφών απασχόλησης τείνει να καταστήσει τα ισχύοντα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης αναποτελεσματικά και την προβλεπόμενη κοινωνική προστασία ανεπαρκή.

Το ελληνικό ασφαλιστικό σύστημα με ένα πλέγμα διατάξεων καλύπτει πλήρως τις νέες μορφές απασχόλησης με όποια μορφή και αν παρουσιάζονται. Ειδικότερα, ασφαλίζονται οι άτυπες μορφές απασχόλησης σε φορείς ανεξάρτητων ή αυτοτελώς απασχολούμενων στον Ο.Α.Ε.Ε., οσάκις τα χαρακτηριστικά της εργασίας που παρέχεται δεν έχουν καθαρή μορφή εξαρτημένης εργασίας. Όταν έχουν τα στοιχεία της εξαρτημένης εργασίας ασφαλίζονται στο Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ. με ειδικές διατάξεις που προβλέπονται για την μειωμένη ή μερική απασχόληση και ειδικές ρυθμίσεις για τον τρόπο υπολογισμού της σύνταξης. Επίσης, με ειδική διάταξη, από 01-01-2005, ευνοούνται οι απασχολούμενοι στις νέες μορφές απασχόλησης. Αυτό συμβαίνει διότι ο απασχολούμενος με τα νέα μεταβλητά καθεστάτα απασχόλησης μπορεί, σε σχέση με το παλιό καθεστώς, να βελτιώσει τη σύνταξή του επιλέγοντας τις πέντε καλύτερα αμειβόμενες χρονιές της τελευταίας δεκαετίας του εργασιακού του βίου.

Σημαντική παράμετρος για την προαγωγή της κινητικότητας στην εργασία αναδεικνύεται και η εξομοίωση των ημερών εργασίας που διανύθηκαν σε μερική απασχόληση με εκείνες που διανύθηκαν σε πλήρη για τη θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος. Οι μισθωτοί που συνδέονται με τον εργοδότη τους με σύμβαση μειωμένου ωραρίου, κατά το Ν. 1892/90 ασφαρίζονται στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ όπως και οι εργαζόμενοι με πλήρες ωράριο, ανεξάρτητα από τη διάρκεια της ημερήσιας εργασίας. Αρκεί το συμβατικό ωράριό τους να είναι τουλάχιστο το μισό του νομίμου, αναγνωρίζοντας στην ασφάλιση του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ όλες τις ημέρες εργασίας που πραγματοποιούν σε κάθε μισθολογική περίοδο, ενώ από την έναρξη ισχύος του νόμου έχει καθιερωθεί γι' αυτούς ειδική (1^η) ασφαλιστική κλάση (σημειωτέον ότι με τον ίδιο τρόπο αντιμετωπίζεται και η εκ περιτροπής εργασία).

Επιπλέον, με το θεσμό της διαδοχικής ασφάλισης το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης εξυπηρετεί τις απαιτήσεις κινητικότητας των εργαζομένων από κλάδο σε κλάδο και από πλήρη σε μερική απασχόληση και αμφίδρομα, αποφεύγοντας τη δημιουργία αντικινήτρων στο πλαίσιο της χορήγησης σύνταξης. Αυτό επιτυγχάνεται άμεσα με το θεσμό της διαδοχικής ασφάλισης, την όμοια αντιμετώπιση από πλευράς θεμελίωσης συνταξιοδοτικού δικαιώματος των περιόδων μειωμένης ή άτυπης απασχόλησης, καθώς και έμμεσα με τα μέτρα για την ενίσχυση των ασφαλισμένων που έχουν λίγα έτη υπηρεσίας ή/και δεν προσεγγίζουν το κατώτατο όριο σύνταξης.

Με σκεπτικό να μη «χαθεί» ούτε μια ημέρα ασφάλισης, ο θεσμός της διαδοχικής ασφάλισης εφαρμόζεται τόσο στην κύρια, όσο και στην επικουρική σύνταξη, στα ταμεία, κλάδους ή λογαριασμούς που χορηγούν εφάπαξ παροχές, καθώς και στα ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης. Δυνατότητα επιμερισμού της δαπάνης για σύνταξη μεταξύ των διαφορετικών φορέων δεν υφίσταται μόνο στην περίπτωση επέλευσης κινδύνου ασθένειας, οπότε ο ασφαλισμένος υπάγεται στο φορέα επέλευσης του κινδύνου, ή, όταν δεν συμπληρώνει τις προϋποθέσεις, στον προηγούμενο ασφαλιστικό οργανισμό.

Επιπλέον, με το Ν. 3050/02 ορίστηκαν οι χρονικές προϋποθέσεις βάσει των οποίων θεμελιώνεται το συνταξιοδοτικό δικαίωμα από διαδοχική ασφάλιση και καθορίστηκε ο τρόπος απόδοσης από τον ΟΓΑ προς τους απονέμοντες οργανισμούς των ποσών που οφείλει από τη χορήγηση του ποσού της βασικής (μη ανταποδοτικής) παροχής του.

Διατάξεις διατήρησης των δικαιωμάτων από την ασφάλιση περιελήφθησαν και στο ρυθμιστικό πλαίσιο των επαγγελματικών ταμείων. Με Υπουργική Απόφαση (Φ.επαγγ.Ασφ./43/13-11-03, ΦΕΚ 1703 Β') προβλέπεται ότι ο ασφαλισμένος σε ΤΕΑ μπορεί να ασκήσει το δικαίωμα της διαγραφής υπό προϋποθέσεις ή αυτόματα σε περίπτωση αλλαγής της επαγγελματικής του απασχόλησης, είτε διατηρώντας τα δικαιώματά του στο ταμείο μέχρι τη συμπλήρωση των προϋποθέσεων για τη λήψη της παροχής από το ταμείο αυτό, είτε μεταφέροντάς τα σε άλλο ΤΕΑ της ημεδαπής ή άλλου κράτους μέλους της ΕΕ.

Συμπερασματικά, το θεσμικό πλαίσιο φαίνεται αρκετά ικανοποιητικό, τόσο ως προς την προστασία που παρέχει στους μερικά απασχολούμενους, όσο και αναφορικά με την αρχή της ίσης μεταχείρισης μεταξύ μερικώς και πλήρως απασχολούμενων, καλύπτοντας το περιεχόμενο της σχετικής ευρωπαϊκής Οδηγίας (97/81 ΕΚ). Οι μερικώς απασχολούμενοι απολαμβάνουν αναλογία εργασιακών δικαιωμάτων με εκείνα των πλήρως απασχολούμενων (λ.χ. δικαίωμα σε άδεια, επαγγελματική κατάρτιση, κοινωνικές υπηρεσίες), ενώ η ασφαλιστική κάλυψη για 4ωρη εργασία ημερησίως κατοχυρώνει δικαίωμα πλήρους ημερήσιας ασφάλισης. Επιπλέον, η καθιέρωση προσαύξησης κατά 7,5% στο ωρομίσθιο των μερικά απασχολούμενων αποθαρρύνει τους εργοδότες από το να προσλαμβάνουν υπαλλήλους για λιγότερο από 4 ώρες ημερησία εργασία, με αποτέλεσμα οι μερικά απασχολούμενοι να δικαιούνται πλήρη ασφαλιστική κάλυψη.

Ακόμα όμως και στην περίπτωση που λόγω απαιτήσεων ελαστικότητας και ασφάλειας στην αγορά εργασίας οι προαναφερόμενοι θεσμοί της διαδοχικής ασφάλισης και της πλασματικής εξομοίωσης (μειωμένης με πλήρη εργασία) δεν επαρ-

κούν, προβλέπονται διευκολύνσεις εξαγοράς του ελλείποντος χρόνου ασφάλισης για τη λήψη της κατώτατης -έστω- σύνταξης. Χαρακτηριστικές είναι οι εξής περιπτώσεις:

- *Η εξαγορά χρόνου ασφάλισης για θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος*. Ασφαλισμένοι που έχουν συμπληρώσει σε ένα ή περισσότερους ασφαλιστικούς οργανισμούς μισθωτών αθροιστικά 4.350 ημέρες εργασίας, είναι άνω των 65 ετών (για άνδρες) και των 60 ετών (για γυναίκες) και δεν παίρνουν ή δεν δικαιούνται σύνταξη, μπορούν να ζητήσουν την αναγνώριση με εξαγορά του χρόνου ασφάλισης που υπολείπεται για τη θεμελίωση δικαιώματος σύνταξης λόγω γήρατος και μέχρι 1.500 ημέρες. Η διάταξη αυτή είναι μεταβατική για τρία χρόνια.
- *Ασφάλιση μακροχρόνια ανέργων*. Με το Ν. 2874/00 δόθηκε δικαίωμα ασφάλισης στον κλάδο σύνταξης γήρατος του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ σε μακροχρόνια ανέργους ηλικίας τουλάχιστον 60 ή 55 ετών (για άνδρες και γυναίκες αντίστοιχα) και με αριθμό ημερών ασφάλισης 3.000 – 4.499.

Πλασματικός χρόνος ασφάλισης σε μητέρες. Δόθηκε δυνατότητα στις μητέρες ασφαλισμένες στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ να αναγνωρίζουν, προκειμένου να συνταξιοδοτηθούν, πλασματικό χρόνο ασφάλισης για κάθε παιδί που αποκτούν από 01.01.03 και μετά, 1 έτους για το πρώτο παιδί, 1,5 έτους για το δεύτερο και 2 ετών για το τρίτο.

3.3.2. Ίση μεταχείριση των δύο φύλων

Η ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών καθώς επίσης και η εξασφάλιση ενός ικανοποιητικού επιπέδου εισοδήματος για τις γυναίκες στην ηλικία συνταξιοδότησής τους, ανάλογου με αυτό των ανδρών, αποτελεί προτεραιότητα της ελληνικής Κυβέρνησης και του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης.

Στο ελληνικό ασφαλιστικό σύστημα δεν υπάρχουν ουσιώδεις διαφοροποιήσεις μεταξύ των δύο φύλων.

Μετά από πολύχρονη διαδρομή, υπό το κράτος της ισχύος των Οδηγιών της Κοινότητας (79/7/ΕΟΚ, 86/378/ΕΚ, 96/97/ΕΚ και 2004/113/ΕΚ), του άρθρου 4 παρ.1 σε συνδυασμό με το άρθρο 116 του Συντάγματος και υπό την επίδραση της νομολογίας, με σταδιακές παρεμβάσεις και επί μέρους ρυθμίσεις, έχουν καταργηθεί οι περισσότερες των ανισοτήτων⁶.

⁶ (α) καθιέρωση αυτοτελούς δικαιώματος σύνταξης της αγρότισσας, (άρθρο 3, παρ.1, Ν. 1287/82).

(β) αναγνώριση του χρόνου επιδότησης λόγω μητρότητας (άρθρο 12, παρ.1, Ν. 1469/84).

(γ) επέκταση ρυθμίσεων στον άνδρα για την απόκτηση του δικαιώματος ιατρικής περίθαλψης, ως μέλος οικογένειας της εργαζόμενης συζύγου του (άρθρο μόνο π.δ. 1362/81), η συνταξιοδότηση από το Ταμείο Αρωγής Δημοσίων Υπαλλήλων των ανδρών λόγω θανάτου της συζύγου τους (άρθρο 8, παρ.8, Ν. 2335/95).

(δ) χορήγηση στις γυναίκες συνταξιούχους της Δ.Ε.Η. του οικογενειακού επιδόματος για το σύζυγο σε ποσοστό 10% , χωρίς πρόσθετες προϋποθέσεις (π.δ. 96/1989).

(ε) χορήγηση σύνταξης αναπηρίας στα παιδιά των οποίων ο πατέρας ή η μητέρα, χωρίς διάκριση φύλου, είναι ασφαλισμένοι ή συνταξιούχοι του Ο.Γ.Α. (άρθρο 5, παρ.1 περ.γ, Ν. 1287/82).

(στ) για όλους τους ασφαλισμένους από 1-1-93 είτε άνδρες, είτε γυναίκες ορίζεται ως όριο ηλικίας για τη συνταξιοδότηση λόγω γήρατος το 65ο έτος (άρθρο 24, Ν. 2084/92).

(ζ) κατάργηση της προσαύξησης της βασικής σύνταξης γήρατος και αναπηρίας για το σύζυγο ή τη σύζυγο (άρθρο 30, παρ.1, Ν. 2084/92). Η διάταξη αυτή που ισχύει για τους νεοασφαλισμένους, αποκαθιστά την αρχή εξισώνοντας τα δύο φύλα προς τα κάτω.

Αναμφισβήτητα, στο δικαιοϊκό μας σύστημα υπάρχει νομική ισοτιμία ανδρών και γυναικών αλλά είναι γεγονός ότι οι γυναίκες κυρίως, πλήττονται έμμεσα ως προς το ύψος των εισοδημάτων λόγω της μειωμένης απασχόλησης ή της διακοπής του επαγγελματικού τους βίου για λόγους οικογενειακούς ή ανεργίας (που θίγει περισσότερο τις γυναίκες) και όχι εξαιτίας των διαφοροποιήσεων του συνταξιοδοτικού συστήματος.

Στο ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα δεν υπάρχουν διαφοροποιήσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών ως προς α) την υπαγωγή στην ασφάλιση, β) τις εισφορές, γ) τον τρόπο υπολογισμού του ποσού της σύνταξης και το ύψος του ποσού, δ) τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης λόγω γήρατος και θανάτου.

Με την ρύθμιση του άρθρου 62 του Ν. 2676/99 (Φ.Ε.Κ. 1 Α' /5.1.2000) προσαρμόστηκαν στην αρχή της ισότητας και οι προϋποθέσεις με τις οποίες χορηγούνται οι συντάξεις λόγω θανάτου στον άνδρα ή στη γυναίκα. Έτσι, οι συντάξεις αιτία θανάτου (παράγωγα δικαιώματα – derived rights, droits derivés) καταβάλλονται πλέον χωρίς διάκριση.

Με τον πρόσφατο Ν.3385/05 (ΦΕΚ 210/τ.Α/19.08.2005) καταργείται το ηλικιακό όριο των 40 ετών, που προβλεπόταν με τον προηγούμενο νόμο, σε χήρους και χήρες, στους οποίους διεκόπτετο η συνταξιοδότηση τρία χρόνια μετά τη χηρεία τους και επαναχορηγείτο στα 65 τους χρόνια. Το μέτρο αυτό έθιγε κατ' εξοχήν νέες γυναίκες, χήρες με μικρά παιδιά γιατί κυρίως οι γυναίκες, ακόμη και σήμερα δεν εργάζονται, ενώ πλήττονται σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από την ανεργία απ' ότι οι άντρες.

Η συνταξιοδότηση με τη ρύθμιση αυτή θα συνεχίζεται κανονικά, χωρίς διακοπή, έτσι ώστε σε μία εποχή όπου η ανεργία πλήττει κυρίως τις γυναίκες, να ενισχύεται η κοινωνική συνοχή και οι χήρες ή χήροι κάτω της ηλικίας αυτής να μη στερούνται βασικής συνταξιοδοτικής προστασίας.

Επιπλέον, για τους συνταξιούχους του δημόσιου τομέα, επιμερίζεται το ποσό της σύνταξης του επιζώντα συζύγου που αναστέλλεται ή περικόπτεται, στα προστατευόμενα παιδιά, καθόσον δεν είχαν μέχρι σήμερα το δικαίωμα αυτό. Με τις διατάξεις του εν λόγω νόμου λήφθηκε μέριμνα, ούτως ώστε να μην μειώνεται το οικογενειακό εισόδημα, σε περίπτωση ύπαρξης προστατευόμενων παιδιών. Συγκεκριμένα ορίστηκε ότι, όταν η σύνταξη του επιζώντα διακόπτεται μετά την πρώτη τριετία (γιατί δεν έχει συμπληρώσει το 40ο έτος της ηλικίας του κατά την ημερομηνία του θανάτου) ή καταβάλλεται μειωμένη, γιατί εργάζεται ή συνταξιοδοτείται, το αντίστοιχο ποσό επιμερίζεται στα προστατευόμενα παιδιά κατά ίσα μέρη.

Ήδη για τους ασφαλισμένους από 1-1-1993 με το νόμο 2084/92 προβλέπονται ενιαία όρια ηλικίας συνταξιοδότησης για τους άνδρες και τις γυναίκες, δηλαδή το νόμιμο όριο συνταξιοδότησής τους είναι το 65^ο.

Από τις ελάχιστες διαφοροποιήσεις που έχουν απομείνει, και αυτές μόνον για τους ασφαλισμένους πριν την 1-1^{ου}-1993 είναι τα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης και οι ειδικές ρυθμίσεις για τις μητέρες. Κατά κανόνα για τις γυναίκες απαιτείται όριο ηλικίας κατά 5 χρόνια λιγότερα από ότι για τον άνδρα (65 χρόνια για τους άνδρες, 60 για τις γυναίκες), ενώ υπάρχουν ακόμη μικρές διαφοροποιήσεις ως προς τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης μητέρων με ανήλικα ή ανάπηρα παιδιά οι

(η) ασφάλιση προσώπων που απασχολούνται σε συγγενή (Ν. 1759/88 και σχετικός Κανονισμός). Επειδή συχνά οι γυναίκες απασχολούνται ως συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη της οικογένειας (στην επιχείρηση του συζύγου τους), η δυνατότητα ασφάλισης αποκαθιστά την αρχή της ίσης μεταχείρισης-οι ανωτέρω προβλέψεις εναρμονίζουν την ελληνική νομοθεσία με το άρθρο 6 της Οδηγίας της 11ης Δεκεμβρίου 1986.

(θ) υιοθέτηση μέτρων για την προσαρμογή της ασφαλιστικής προστασίας στα δεδομένα της μερικής απασχόλησης (άρθρο 39 Ν. 1892/90).

(ι) Με το άρθρο 16 παρ.5 του Ν. 2556/97 δικαιούνται εφάπαξ οι επιζώντες σύζυγοι ανεξαρτήτως φύλου.

οποίες δικαιολογούνται από την προσπάθεια ενίσχυσης των συνταξιοδοτικών εισοδημάτων των γυναικών οι οποίες λόγω οικογενειακών υποχρεώσεων και προβλημάτων επιλέγουν την αποχώρησή τους από την ενεργό απασχόληση ενωρίτερα.

Στόχο της Κυβέρνησης αποτελεί η αύξηση της απασχόλησης των γυναικών ούτως ώστε στην ηλικία συνταξιοδότησής τους να έχουν ανεξάρτητες παροχές από τους άνδρες ενώ παράλληλα λαμβάνεται μέριμνα και για την οικονομική ενίσχυση της μητρότητας και της εργαζόμενης μητέρας μέσω της αναγνώρισης πλασματικού χρόνου ασφάλισης.

Μεταξύ των πρόσφατων μέτρων που έχουν ληφθεί αναφέρεται ενδεικτικά ο Ν. 3232/04, όσον αφορά στο ειδικό θέμα της επιρροής του διαζυγίου στη θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος, σύμφωνα με τον οποίο αναγνωρίζεται ατομικό δικαίωμα συνταξιοδότησης του ή της διαζευγμένης στην περίπτωση θανάτου του ή της πρώην συζύγου.

Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 4 Ν. 3232/04, ο διαζευγμένος ή η διαζευγμένη, σε περίπτωση θανάτου του/της πρώην συζύγου δικαιούται σύνταξη, εφόσον έχει συμπληρώσει το 65ο έτος της ηλικίας ή είναι ανίκανος/η για την άσκηση βιοποριστικού επαγγέλματος κατά ποσοστό 67% και άνω, ο/η πρώην σύζυγος, κατά τη στιγμή του θανάτου του/της κατέβαλε διατροφή που είχε καθοριστεί είτε με δικαστική απόφαση είτε με σύμβαση μεταξύ των πρώην συζύγων, εφόσον ο γάμος διήρκησε 15 έτη έως τη λύση του με αμετάκλητη δικαστική απόφαση, το διαζύγιο δεν οφειλόταν σε ισχυρό κλονισμό της εγγάμου συμβιώσεως υπαιτιότητα του αιτούντος τη σύνταξη, το συνολικό ετήσιο ατομικό φορολογητέο εισόδημα του αιτούντος δεν υπερβαίνει το ποσό των εκάστοτε καταβαλλόμενων από τον Ο.Γ.Α. ετήσιων συντάξεων στους ανασφάλιστους υπερήλικες και δεν έχει τελεστεί άλλος γάμος.

Το άρθρο 141 ΣυνθΕΕ (πρώην119) καθιερώνει την αρχή της ισότητας των αμοιβών για όμοια εργασία μεταξύ των εργαζομένων ανδρών και γυναικών. Στην έννοια της αμοιβής περιλαμβάνονται εκτός από τους μισθούς ή τις αποδοχές και σύμφωνα με την νομολογία του ΔΕΚ⁷ όλα τα άλλα οφέλη που παρέχονται από τον εργοδότη στον εργαζόμενο όπως α) τις συνταξιοδοτικές παροχές β) τις εισφορές γ) την υπαγωγή στην ασφάλιση δ) τη σύνταξη επιζώντος ε) την ηλικία στ) το ποσό της σύνταξης. Και άρα υπό το κράτος της αρχής της ίσης αμοιβής του άρθρου 141 ουδεμία διάκριση μεταξύ των δύο φύλων δικαιολογείται στα ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης.

Η εφαρμογή επομένως της αρχής της ισότητας ανδρών και γυναικών ισχύει και για τα συστήματα επαγγελματικής ασφάλισης.

Ήδη με το π. δ/γμα 87/2002, για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στα επαγγελματικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης σε συμμόρφωση προς τις οδηγίες 96/97/ΕΚ και 86/378/ΕΟΚ), δεν επιτρέπεται στα καταστατικά των ΤΕΑ να ορίζονται προϋποθέσεις που εισάγουν διακρίσεις μεταξύ των ατόμων που έχουν δικαίωμα υπαγωγής.

Επιπλέον, στα επιμέρους καταστατικά των ΤΕΑ που έχουν ήδη εγκριθεί στη χώρα μας δεν περιλαμβάνεται καμία διάκριση μεταξύ ανδρών και γυναικών, τόσο ως προς τους όρους και τα ποσά των εισφορών που καταβάλλονται όσο και ως προς τις προϋποθέσεις και τα ποσά των παροχών που χορηγούνται.

⁷ τις συνταξιοδοτικές παροχές (Υποθ. Defrenne II, Bilka),β) τις εισφορές (Υποθ.Bilka, Neath,Worringham, Colorroll),γ) την υπαγωγή στην ασφάλιση (Υποθ. Beune, Bilka, Fisher,Vroege),δ) τη σύνταξη επιζώντος (Υποθ. Ten Oever, Morroni, Evrenopolos), ε) την ηλικία (Υποθ. Barber, Morroni) καιστ) το ποσό της σύνταξης (Υποθ. Beune).

3.3.3. Προώθηση διαλόγου και συναίνεσης

Τελευταία δίνεται ιδιαίτερο βάρος στη διεξαγωγή ουσιαστικού διαλόγου πριν από τη χάραξη κοινωνικής πολιτικής ή πριν από τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων κοινωνικής προστασίας. Ο διάλογος, που αποβλέπει στην εξασφάλιση της μεγαλύτερης δυνατής συναίνεσης μεταξύ των ενδιαφερομένων ή των θιγομένων, διακρίνεται -ανάλογα με την έκταση- σε εθνικό, τοπικό και κοινωνικό και -ανάλογα με τη διαδικασία- σε θεσμικό ή δημόσιο.

Προαγωγή ενός διαλόγου εθνικής εμβέλειας μέσω θεσμικών δομών συνιστά η θέσπιση δύο Εθνικών Επιτροπών για τη διαχρονική προώθηση του διαλόγου και τη χάραξη πολιτικών (Ν. 3144/03): της Εθνικής Επιτροπής Απασχόλησης και της Εθνικής Επιτροπής Κοινωνικής Προστασίας⁸. Επιπρόσθετα στο δημόσιο διάλογο, με τη μορφή αναζήτησης της κοινωνικής ή και της εθνικής συναίνεσης, οδηγούν οι ανάγκες για παραμετρικές και θεσμικές μεταρρυθμίσεις στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και στις συντάξεις ειδικότερα.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα επιμέρους κοινωνικού διαλόγου για άμεση νομοθετική παρέμβαση αποτέλεσε η επί εξάμηνο αναζήτηση κοινωνικής συναίνεσης πριν από την αναδιοργάνωση των συντάξεων του προσωπικού των πιστωτικών ιδρυμάτων (Ν. 3371/05). Ο διάλογος αυτός δρομολογήθηκε λόγω των επιπτώσεων από την εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (και ειδικότερα του υπ' αριθμ. 19) στο χώρο των τραπεζών και έδωσε αφορμή στους ασφαλισμένους και στην ελληνική κοινωνία γενικότερα να εκτιμήσουν την αναγκαιότητα των μέτρων.

Ανάλογη περίπτωση ήταν και ο κοινωνικός διάλογος στο χώρο των τηλεπικοινωνιών. Αυτός αφορούσε μεν στην αθρόα εθελούσια έξοδο του προσωπικού του ΟΤΕ, αλλά είχε σημαντικές επιδράσεις και στο ασφαλιστικό ισοζύγιο του οικείου ασφαλιστικού φορέα (ΤΑΠ-ΟΤΕ), ενόψει της προγραμματισμένης συγχώνευσής του στο γενικό φορέα ασφάλισης μισθωτών (ΙΚΑ-ΕΤΑΜ). Ο συγκεκριμένος διάλογος, που ενδιέφερε πολλές χιλιάδες υπαλλήλων, είχε και τυπικά θετική κατάληξη, αφού η μεταρρύθμιση βασίστηκε σε συμφωνία των δύο πλευρών (επιχείρησης και εργαζομένων).

Κορυφαία εκδήλωση προώθησης δημοσίου διαλόγου και συναίνεσης είναι η δέσμευση της παρούσας κυβέρνησης να εξαρτήσει την ανάγκη και το περιεχόμενο της κοινωνικοασφαλιστικής μεταρρύθμισης στην ευθεία των επομένων δεκαετιών από ένα διάλογο εθνικής εμβέλειας μεταξύ των εμπλεκόμενων κοινωνικών εταίρων και μάλιστα χωρίς προκαθορισμένο πιεστικό χρονοδιάγραμμα. Η άνεση χρόνου στην περίπτωση αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική, ώστε να προηγηθεί στάδιο ενημέρωσης των ενδιαφερομένων και να ολοκληρωθούν οι αναγκαίες νομικές, οικονομικές και αναλογιστικές μελέτες πριν από την υποβολή προτάσεων.

3.3.4. Λειτουργικές βελτιώσεις του ασφαλιστικού συστήματος

Τον τελευταίο καιρό, στον μεγαλύτερο κοινωνικοασφαλιστικό φορέα της χώρας, το ΙΚΑ, προωθείται ο λειτουργικός εκσυγχρονισμός και η μηχανοργάνωση του συστήματος, στοιχεία ενδεικτικά των δυνατοτήτων προσαρμογής του στα νέα δεδομένα. Καθίσταται δυνατή η αξιοποίηση των δυνατοτήτων της πληροφορικής και των νέων τεχνολογιών της τηλεπικοινωνίας, με σκοπό τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της διοίκησης των φορέων κοινωνικής ασφάλισης (ηλεκτρονικής

⁸ Η θεσμοθέτηση της τελευταίας είχε σκοπό την προαγωγή του κοινωνικού διαλόγου για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, αλλά δεν αξιοποιήθηκε ανάλογα. Γ' αυτό προωθείται άμεσα η θέσπιση ενός Εθνικού Συμβουλίου για την Κοινωνική Προστασία (ΕΣΥΚΠ), το οποίο θα αποτελεί χώρο κοινωνικής διαβούλευσης μεταξύ εκπροσώπων των αρμόδιων Υπουργείων, των κοινωνικών εταίρων και των ΜΚΟ, αλλά και θα μελετά, παρακολουθεί και αξιολογεί τις δράσεις για την κοινωνική προστασία στη χώρα.

διοίκησης) και ειδικότερα του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, την κατοχύρωση των δικαιωμάτων των ασφαλισμένων και των εργοδοτών –μέσω της τυποποίησης των διαδικασιών, της διαφάνειας και της πρόσβασης στην πληροφορία- και την παροχή ποιοτικά αναβαθμισμένων υπηρεσιών στους πολίτες.

Συγκεκριμένα, με την κατάργηση των ένσημων και την αντικατάστασή τους με την Αναλυτική Περιοδική Δήλωση (ΑΠΔ) από το Ν. 2972/01, εισήχθη νέο, ενιαίο και σύγχρονο σύστημα εισπράξεων εισφορών και τήρησης της ασφαλιστικής εικόνας και ιστορίας των ασφαλισμένων, που μπορεί να αποτελέσει τη βάση για την υλοποίηση παρόμοιων εφαρμογών και στους λοιπούς φορείς με τυποποιημένο τρόπο. Οι ΑΠΔ υποβάλλονται από τους εργοδότες σε μεγάλο ποσοστό μέσω διαδικτύου, επεξεργάζονται μηχανογραφικά με τη βοήθεια σειράς ελέγχων και προκύπτει έτσι η χρέωση του εργοδότη και η ενημέρωση της ασφαλιστικής ιστορίας κάθε ασφαλισμένου.

Το νέο σύστημα είναι σε εφαρμογή από 01.01.02 και έχει ήδη αποδώσει μεταξύ άλλων τα ακόλουθα: μείωσε την ταλαιπωρία των εργοδοτών για την αγορά και την επικόλληση των ενσήμων, κατήργησε τα πολλαπλού τύπου ασφαλιστικά βιβλιάρια, επέφερε διαφάνεια στον τρόπο συναλλαγής των εργοδοτών και των ασφαλισμένων με το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ εξαλείφοντας τις όποιες αμφισβητήσεις, εισήγαγε διαδικασίες ενημέρωσης των εργοδοτών για τα λάθη της Δήλωσής τους, επέτρεψε την ηλεκτρονική τήρηση της ασφαλιστικής ιστορίας των ασφαλισμένων. Μάλιστα, με τα άρθρα 9, 10 Ν. 3232/04 απλουστεύεται το σύστημα Αναλυτικής Περιοδικής Δήλωσης προς το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ και ρυθμίζονται θέματα απογραφής των νεοπροσληφθέντων.

Από το δεύτερο εξάμηνο του 2004 με την αξιοποίηση της «κοινωνίας της πληροφορίας» βελτιώνεται και εξορθολογίζεται η λειτουργία του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ με την εισαγωγή του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος (ΟΠΣ-ΙΚΑ). Σε συνέχεια της πιλοτικής λειτουργίας του σε τρία Υποκαταστήματα, σήμερα βρίσκεται σε φάση εξάπλωσης σε 75 Υποκαταστήματα και ο στόχος είναι μέχρι τις αρχές του 2007 να εξαπλωθεί στο σύνολο 163 Υποκαταστημάτων. Τούτο είναι ένα από τα πιο σύνθετα έργα πληροφορικής του δημόσιου τομέα, λόγω του εύρους και της πολυπλοκότητας των λειτουργιών που καλύπτει και του τεράστιου όγκου δεδομένων που διαχειρίζεται.

Το ΟΠΣ-ΙΚΑ καλύπτει λειτουργίες που υλοποιούνται στα Υποκαταστήματα στο σύνολο σχεδόν των λειτουργικών περιοχών (μητρώο ασφαλισμένων, ασφαλιστικές εισφορές, συντάξεις, χορήγηση παροχών σε είδος και σε χρήμα, υγείας και οικονομικής διαχείρισης), αλλά και συγκεκριμένες κεντρικές λειτουργίες (βοηθητική λογιστική για διοίκηση, διαχείριση συμβάσεων και αποθηκών κ.α).

Με την εισαγωγή και παραγωγική λειτουργία του ΟΠΣ-ΙΚΑ εκτιμάται ότι μέχρι το 2008 θα επιτευχθεί:

- i. *Βελτίωση των βασικών οικονομικών μεγεθών* μέσω του ελέγχου των δαπανών, της αύξησης των εσόδων και της συνολικής βελτίωσης της διαχείρισης των πόρων.
- ii. *Αυτοματοποίηση επίπονων και χρονοβόρων επαναληπτικών διαδικασιών* που υλοποιούνται στα Υποκαταστήματα με επακόλουθο την αύξηση της παραγωγικότητας.
- iii. *Βελτίωση της ποιότητας πληροφόρησης* των συναλλασσομένων και της ταχύτητας εξυπηρέτησής τους.
- iv. *Τυποποίηση και απλούστευση των λειτουργιών και των συναλλαγών* με τους πολίτες.
- v. *Δημιουργία επεξεργασμένης και πολύπλευρης πληροφορίας* απαραίτητης τόσο στον οικονομικό προγραμματισμό του Ιδρύματος, όσο και στη λήψη αποφάσεων για την αποτελεσματικότερη και φιλικότερη λειτουργία απέναντι στον πολίτη.

- vi. Τέλος, στη φάση της υλοποίησης είναι η *δημιουργία Εθνικού Γενικού Μητρώου όλων των Ασφαλισμένων και Συνταξιούχων της Χώρας*, καθώς και *Εθνικού Γενικού Μητρώου Εργοδοτών*, τα οποία θεσμοθετήθηκαν με το Ν. 2084/92. Η δημιουργία του Εθνικού Γενικού Μητρώου υποστηρίζεται από το Πληροφοριακό Σύστημα ΑΜΚΑ – ΕΜΑΕΣ, μέσω του οποίου καθίσταται δυνατή η απονομή από τη ΓΓΚΑ ενός μοναδικού, μόνιμου και ενιαίου Αριθμού Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης (ΑΜΚΑ) σε κάθε ασφαλισμένο ή συνταξιούχο της χώρας, είτε πρόκειται για έλληνα υπήκοο είτε όχι.

Με την ολοκλήρωση και του έργου αυτού θα έχουν τεθεί οι βάσεις για:

- i. *Ποιοτική βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών* κοινωνικής ασφάλισης σε όλους τους πολίτες και ταχύτερη εξυπηρέτησή τους στις κάθε είδους συναλλαγές τους με τους ασφαλιστικούς φορείς (π.χ. ταχύτερη έκδοση συνταξιοδοτικής απόφασης, εξάλειψη φαινομένου διπλοεγγραφής ασφαλισμένου στο μητρώο του ίδιου φορέα με διαφορετικό ΑΜ).
- ii. *Εξασφάλιση της βάσης για τη διαλειτουργικότητα των πληροφοριακών συστημάτων* των φορέων κοινωνικής ασφάλισης.
- iii. *Παροχή έγκυρων και αξιόπιστων στατιστικών και πληθυσμιακών στοιχείων* στα κέντρα λήψης αποφάσεων (πολιτική ηγεσία, ΓΓΚΑ, διοικήσεις ασφαλιστικών οργανισμών).
- iv. *Παροχή πληροφοριών στους κοινοτικούς εταίρους* για τους εργαζόμενους που διακινούνται στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- v. *Εκκαθάριση των μητρώων των φορέων κύριας ασφάλισης και συντήρηση στο εξής του Ενιαίου Μητρώου*.

Σε ό,τι αφορά την ενημέρωση των ασφαλισμένων για θέματα κοινωνικής ασφάλισης, η Γ.Γ.Κ.Α. και οι περισσότεροι ασφαλιστικοί φορείς έχουν ήδη προχωρήσει στην αξιοποίηση των διαδικτυακών τεχνολογιών για την εξυπηρέτηση του πολίτη μέσω της διάχυσης πληροφοριών που αφορούν τις λειτουργίες τους. Συγκεκριμένα, μέσα από τις ιστοσελίδες τους στο διαδίκτυο είναι δυνατή στον πολίτη:

- i. *Η λήψη πληροφοριών σχετικά με το ισχύον (θεσμικό και κανονιστικό) ασφαλιστικό πλαίσιο* που τον αφορά, τις παρεχόμενες παροχές στους ασφαλισμένους και τα δικαιολογητικά που απαιτούνται κατά περίπτωση, τις προϋποθέσεις για τη θεμελίωση δικαιώματος συνταξιοδότησης, τις ασφαλιστικές κλάσεις και το ύψος των εισφορών που πρέπει να καταβάλλονται.
- ii. *Η λήψη γενικότερου ενδιαφέροντος πληροφοριών* για την οικονομική κατάσταση των φορέων κοινωνικής ασφάλισης, τα σχετικά πληθυσμιακά μεγέθη (άμεσα και έμμεσα ασφαλισμένους, συνταξιούχους κλπ), ενώ είναι σε εξέλιξη ο εμπλουτισμός με επιπρόσθετα στοιχεία (π.χ. στοιχεία για την κινητή και ακίνητη περιουσία των φορέων κοινωνικής ασφάλισης).
- iii. *Η εκτύπωση και συμπλήρωση κατάλληλων εντύπων* για την πραγματοποίηση συναλλαγών με την κοινωνική διοίκηση.
- iv. *Ο αυτόματος υπολογισμός του ποσού της σύνταξης* που πρόκειται να τους απονεμηθεί, με τη βοήθεια ενός ιδιαίτερα εύχρηστου και φιλικού στους χρήστες λογισμικού, το οποίο είναι υπό καινούρια διαμόρφωση.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η εύρυθμη λειτουργία του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, η επάρκεια των παροχών του και η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά του συνεισφέρουν αποφασιστικά στην καλλιέργεια ενός πλαισίου σταθερότητας και ασφάλειας μέσα στο οποίο ο κάθε πολίτης μπορεί να προοδεύει, να παράγει, να αξιοποιεί τις προσφερόμενες ευκαιρίες, να δημιουργεί καινούργιες και να διάγει έναν αξιοπρεπή βίο. Το σύστημα κοινωνικής προστασίας και ειδικότερα το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, δεν συνιστά μη παραγωγική δαπάνη αλλά έναν παράγοντα ανάπτυξης, που αφενός διασφαλίζει ένα αξιοπρεπές κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο διαβίωσης για όλους και αφετέρου διευκολύνει την προσαρμογή στις κοινωνικο-οικονομικές αλλαγές της σημερινής παγκοσμιοποιημένης πραγματικότητας. Η αποτελεσματική εκπλήρωση των σκοπών του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης συνεισφέρει αποφασιστικά τόσο στην ανάπτυξη όσο και στην ενίσχυση της απασχόλησης και της κοινωνικής δικαιοσύνης.

Τα σύνθετα κοινωνικο-οικονομικά δεδομένα του 21^{ου} αιώνα απαιτούν τον εκσυγχρονισμό του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης έτσι ώστε αυτό να συνεχίσει να επιτελεί τον σκοπό του, δηλαδή να δημιουργεί ένα πλαίσιο ασφάλειας και κοινωνικής αλληλεγγύης για όλους τους πολίτες. Οι παρεμβάσεις της κυβέρνησης για την εκπλήρωση των στόχων του συστήματος διενεργούνται με βάση τις κατευθυντήριες αρχές της ενίσχυσης της κοινωνικής αλληλεγγύης, την καταπολέμηση των φαινομένων της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην τρίτη ηλικία, την διασφάλιση του δικαιώματος σε μια αξιοπρεπή και ανεξάρτητη ζωή για τους ηλικιωμένους και την προώθηση της πλήρους και ενεργητικής συμμετοχής τους στο κοινωνικό και πολιτιστικό γίγνεσθαι.

Το ασφαλιστικό σύστημα έχει να αντιμετωπίσει μια σειρά προκλήσεων που προέρχονται:

- 1) Από την παγκοσμιοποίηση**, με την διεθνοποίηση των οικονομιών, την αύξηση του ανταγωνισμού, τις ραγδαίες τεχνολογικές αλλαγές, την μετανάστευση και τη νέα οικονομία της γνώσης
- 2) Από μια σειρά κοινωνικών αλλαγών** όπως η γήρανση του πληθυσμού, με τον δείκτη εξάρτησης ηλικιωμένων από 26,75 το 2005 να φθάνει, σύμφωνα με προβλέψεις της ΕΣΥΕ, στο 55,76 το 2050 και οι αλλαγές στην οικογενειακή δομή.
- 3) Από τις εξελίξεις στην αγορά εργασίας**, με τις νέες μορφές εργασίας, τα υψηλά ποσοστά ανεργίας, που παρ' όλη την μείωση που παρατηρείται τον τελευταίο καιρό, παραμένει στο 10,4%, την αδήλωτη εργασία, κλπ.

Για την Ελληνική περίπτωση, σημαντικές προκλήσεις τίθενται επιπλέον από:

- την ανάγκη διατήρησης των υψηλών ρυθμών ανάπτυξης και την παράλληλη ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας
- την εξάλειψη του δημοσιονομικού ελλείμματος που το 2004 είχε φθάσει το 6,6% και την δημιουργία ενός περιβάλλοντος μακροοικονομικής σταθερότητας,
- την αύξηση της απασχόλησης, αφού το ποσοστό απασχόλησης ήταν 59,4% το 2004.
- την ανάγκη εκσυγχρονισμού της οργάνωσης και λειτουργίας του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και της υπέρβασης του κατακερματισμού του
- την αντιμετώπιση της οικονομικής κατάστασης των ταμείων
- την αξιοποίηση της περιουσίας τους
- την αναβάθμιση της ποιότητας των υπηρεσιών προς τους πολίτες

Η κυβέρνηση, αναγνωρίζοντας τη σημασία αυτών των προκλήσεων έχει ήδη προχωρήσει στις αναγκαίες δράσεις που στόχο έχουν να θωρακίσουν το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, με την ενεργοποίηση νομοθετικών πρωτοβουλιών, αλλά και με νέα μέτρα, έτσι ώστε να διασφαλιστεί η επάρκεια των συντάξεων και η βιωσιμότητα του συστήματος. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στα μέτρα για τον εκσυγχρονισμό του συστήματος έτσι ώστε αυτό να ανταποκρίνεται ορθά στο ρόλο του και να εξυπηρετεί τον πολίτη.

- **Η οικονομική βιωσιμότητα** του συνταξιοδοτικού συστήματος επιδιώκεται, μέσω της εξυγίανσης των δημόσιων οικονομικών, της επίτευξης υψηλών ρυθμών ανάπτυξης, της ενίσχυσης της απασχόλησης, της καταπολέμησης της ανεργίας των νέων και των γυναικών, της ομαλής ένταξης των οικονομικών μεταναστών στην επίσημη αγορά εργασίας και μέσω της καταπολέμησης της αδήλωτης εργασίας, της καταπολέμησης της εισφοροδιαφυγής και της αξιοποίησης της σημαντικής περιουσίας των ασφαλιστικών φορέων και της κρατικής χρηματοδότησης.
- **Στην πρόκληση της πολλαπλότητας** των επιμέρους συστημάτων υποχρεωτικής Ασφάλισης για διάφορες επαγγελματικές ομάδες, η κυβέρνηση ανταποκρίθηκε με το σημαντικότερο βήμα της ρύθμισης του ασφαλιστικού προβλήματος των Τραπεζών και θα συνεχίσει την εφαρμογή των προβλέψεων του νόμου 3029/2002.
- **Στην πρόκληση της επάρκειας**, η κυβέρνηση απαντά με μια σειρά μέτρων που ενεργοποιούν μορφές κοινωνικής και επαγγελματικής ασφάλισης. Επιπλέον ενισχύεται η δημόσια αρωγή, ρυθμίζονται κατάλληλα και σε ετήσια βάση τα κατώτατα όρια, ενισχύεται και επεκτείνεται το ΕΚΑΣ. Προωθείται ο δεύτερος πυλώνας ασφάλισης και βελτιώνεται η εποπτεία του τρίτου πυλώνα. Τέλος, πολλαπλασιάζονται οι υπηρεσίες και οι δομές παροχής υπηρεσιών για την τρίτη ηλικία και διευκολύνεται η πρόσβασή τους σε μια σειρά κοινωνικά και πολιτιστικά αγαθά.
- **Ο εκσυγχρονισμός του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης**, που δρα επικουρικά ως προς τον στόχο της επάρκειας και της βιωσιμότητάς του, ενισχύεται μέσα από μια σειρά ενεργειών. Συντελείται προοδευτικά η ποσοτική και ποιοτική βελτίωση των υπηρεσιών και παροχών προς τους συνταξιούχους, με τη γενίκευση διαδικασιών μηχανοργάνωσης και διοικητικής απλοποίησης, προωθείται η απλούστευση των διαδικασιών για ταχύτερη απονομή των συντάξεων, η υλοποίηση της διαδοχικής ασφάλισης, η σύσταση επιτροπών για την κωδικοποίηση της ασφαλιστικής νομοθεσίας, η ολοκλήρωση της μηχανογράφησης των ταμείων και γενικότερα η αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας για τον λειτουργικό εξορθολογισμό του συστήματος.
- **Ο Εθνικός διάλογος για το ασφαλιστικό**. Η κυβέρνηση αναγνωρίζοντας την σοβαρότητα του ζητήματος της ενδυνάμωσης του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης εγκαινίασε τον εθνικό διάλογο τόσο για τα γενικότερα προβλήματα του ασφαλιστικού όσο και για ειδικότερα ζητήματά του, διότι πιστεύει ακράδαντα ότι η διαμόρφωση ενός πλαισίου συνδιαλλαγής και συναίνεσης κρίνεται απαραίτητη μπροστά στην σπουδαιότητα του θέματος. Με γνώμονα την ανάγκη συναίνεσης στις απαιτούμενες μεταρρυθμίσεις που τελικό στόχο έχουν την διασφάλιση ενός αξιοπρεπούς κοινωνικοοικονομικού επιπέδου διαβίωσης για όλους τους ηλικιωμένους, ο εθνικός διάλογος θα πρέπει, αφού έχει λάβει υπ' όψιν του τις κρίσιμες προκλήσεις που αντιμετωπίζει το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, να καταλήξει σε εκείνες τις ενέργειες που θα διασφαλίσουν ένα υγιές μακροοικονομικό περιβάλλον, υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, υψηλά επίπεδα απασχόλησης έτσι ώστε το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης να ενισχυθεί σε μακροπρόθεσμη βάση.

4.1 ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Η αντιμετώπιση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει το ασφαλιστικό στη χώρα μας απαιτεί την πλήρη κινητοποίηση όλων των εμπλεκόμενων φορέων. Σήμερα, όλοι μαζί, κυβέρνηση, κόμματα, εργοδοτικοί φορείς, φορείς εργαζομένων, πολίτες, πρέπει να διαβουλευθούν για όλες τις παραμέτρους του προβλήματος και για όλες εκείνες τις αναγκαίες ενέργειες που θα διασφαλίσουν τόσο την διαγενεακή αλληλεγγύη όσο και μια Ελλάδα ανταγωνιστική και δυναμική.

Η κυβέρνηση έχει πλήρη επίγνωση της ευθύνης που απορρέει από το γεγονός ότι η ενδυνάμωση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης θα καθορίσει ουσιαστικά τα υψηλά επίπεδα προστασίας που καλείται να προσφέρει μελλοντικά η συντεταγμένη Πολιτεία σε ευάλωτα τμήματα Ελληνικής κοινωνίας. Και αυτό γιατί στα πλαίσια του οράματος μας για ανάπτυξη-απασχόληση-κοινωνική δικαιοσύνη, η επίτευξη υψηλών επιπέδων κοινωνικής προστασίας συμβαδίζει και ενισχύει την προσπάθεια για οικονομική μεγέθυνση και την επίτευξη της ανταγωνιστικότητας. Με τη σειρά τους αυτά αποτελούν κρίσιμους παράγοντες για την επάρκεια και την ενδυνάμωση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης.